

Die armenischen apokryphen Apostelakten.

Herausgegeben

von

Prof. P. Vetter

II. *Die Akten der Apostel Petrus und Paulus.*

Den Text dieser Akten entnehme ich den (in dieser Zeitschrift, Jahrgang I, Mitteilungen S. 1. 2 näher beschriebenen) Handschriften A, B, C, E. In Cod. A steht der bezügliche Text fol. 575-583, und der Titel lautet: "Gedächtnis und Martyrium der heiligen Apostel Petrus und Paulus und ihre Akten (Thaten) „; in B, Band III, fol. 294-299, Titel: "Die Akten (Thaten) der heiligen Apostel Petrus und Paulus, und ihre Vollendung „; in C, fol. 441-448, Titel: "Die heiligen Apostel Petrus und Paulus, wie sie zu Rom vollendet wurden „; in E, fol. 605-611, Titel: "Die Akten (Thaten) Petri und Pauli, und ihr Martyrium „.

Diese vierfache Textüberlieferung scheidet sich in zwei Linien: einerseits sind unter sich verwandt A und B, anderseits C und E. Am nächsten stehen sich C und E, doch nicht in dem Grade, dass ein Text vom andern direkt abhängig wäre. Für Herstellung des Textes gilt als oberster methodischer Kanon der a. a. O. betonte Grundsatz, dass diejenige armenische Variante, welche genau mit irgend einer Variante der griechischen handschriftlichen Ueberlieferung sich deckt, die Vermutung der Ursprünglichkeit für sich hat. Es sind freilich zwei Ausnahmen denkbar: einmal dass das Zusammentreffen ein rein zufälliges sei, und sodann dass einer der armenischen Texte ABCE nachträglich auf Grund einer griechischen Handschrift korrigiert sein möchte. Der erstere Fall ist möglich, aber in der Wirklichkeit trifft er so selten zu, dass das Gesamtresultat dadurch nicht beeinträchtigt werden kann. Der zweite Fall ist thatsächlich ausgeschlossen. Denn die 4 armenischen Texte stimmen in einer erheblichen Anzahl von Abweichun-

gen gegenüber der gesamten griechischen Ueberlieferung zusammen, namentlich weisen sie übereinstimmend zahlreiche Lücken im Verhältniss zum Griechischen auf. Wäre wirklich einer der armenischen Texte später nach dem Griechischen korrigiert worden, so müssten doch in erster Linie diese Lücken ergänzt worden sein.

Der Kanon bleibt also berechtigt. Seine Anwendung führt zu folgendem Urteil über das innere Verhältniss der Familien AB und CE: die ursprünglichere Ueberlieferung liegt in AB vor, in der anderen Familie stellt E den besseren Text dar, obwohl sein Wortlaut an einzelnen Stellen offenbar das Ergebnis einer innerarmenischen (nicht auf Vergleichung mit dem Griechischen ruhenden) Korrektur ist, C steht an Genauigkeit und Zuverlässigkeit weit zurück hinter E sowohl, als hinter AB. Innerhalb der Familie AB hat B, wenn auch da und dort durch Lücken und Kürzungen entstellt, im allgemeinen zweifellos die altertümlichere Textgestalt bewahrt. Ich lege daher in indifferenten Fällen d. h. da, wo weder das Verhältniss zum griechischen Original noch innere Kriterien sicheren Aufschluss gewähren, den Wortlaut von B zu Grunde.

Die Vergleichung der armenischen Uebersetzung mit ihrer griechischen Vorlage ist durch folgende Gesichtspunkte bestimmt: für einzelne Kategorien sprachlicher Verhältnisse lässt sich a priori eine völlige Sicherheit nicht gewinnen wegen grundsätzlicher Verschiedenheiten zwischen der armenischen und griechischen Syntax. Hieher zählt vor allem die Determination durch den Artikel. Das Altarmenische kennt den Artikel nicht, sucht ihn aber in vielen Fällen durch pronominale Suffixe (*u*, *q*, *u*) zu ersetzen. Wenn diese Suffixe im Armenischen stehen, so kann für die entsprechende griechische Vorlage der Artikel vermutet werden, aber auch bloss vermutet, stehen sie nicht, so folgt für die griechische Vorlage noch keineswegs das Fehlen des Artikels. Hier bewegen wir uns also auf unsicherem Boden. Aehnliches gilt für die Partikeln. Das Armenische besitzt den Reichtum an Partikeln, der das Griechische auszeichnet, nicht; die am häufigsten gebrauchte Uebergangspartikel ist die Partikel *և* „und“, die wiederholt auch für andere griechische Partikeln ausser *καί* oder *τε* gesetzt wird. Aus dem Vorkommen von *և* in der armenischen Uebersetzung darf daher noch nicht gerade auf ein *καί* in der griechischen Vorlage geschlossen werden. Ausserdem ist bei kaum einer der übrigen Partikeln das entsprechende griechische Korrelat mit Sicherheit vorauszusetzen: *δέ* wird allerdings in den meisten Fällen durch *իսկ* gegeben,

օ՞ն, տօնսն durch *ապա*, *արդ*, *այժմ*, aber auch *իսկ* kann für օ՞ն stehen, so in unserem Stücke § 53. 72, ebenso *ապա* für *τότε*, hie und da für *τὸ Λοιπὸν* (§ 76, *ապա արդ* § 68), ja sogar für *μέν*, das an sich im Armenischen unübertragbar ist, so § 87. Eine dritte syntaktisch stilistische Verschiedenheit ist in der beiderseitigen Tempus-Folge zu beobachten. Das Armenische liebt es, bei den Verben des Sagens gerne das Praesens im selben Zusammenhang auf das Praeteritum folgen zu lassen. Da im Griechischen ein derartiger Wechsel zwar selten, aber doch nicht ganz unerhört ist, so kann abermals ein sicherer Schluss auf den Wortlaut der griechischen Vorlage vom Armenischen aus (in solchen Fällen) nicht gemacht werden.

Derartigen allgemeinen Bedenken reiht sich für unser Stück noch ein ganz individueller Umstand an: der Armenier gibt zwar regelmässig seine Vorlage wortgetreu wieder, jedoch nur da, wo der Periodenbau im Griechischen verhältnissmässig einfach ist. Wird der Satzbau im Griechischen einigermassen verschlungen, dann gestaltet sich die armenische Uebersetzung leicht frei und willkürlich. Der Grund liegt in einem rein äusseren Umstande: der Armenier hat nämlich seine griechische Vorlage nicht abgelesen, sondern er übertrag, und zwar, wie es scheint, ziemlich rasch, auf Grund eines ihm vorgesprochenen Diktats. Den sichersten Beweis hiefür liefert § 51, not 6. Die an dieser Stelle zu konstatierende Verwechslung von *Σίμων* und *Ἰμῶν* (θεο-ς Ἰμῶν) ist nur bei mündlichem Vorsprechen möglich gewesen.

Bei Fertigung der griechischen Rückübersetzung habe ich folgende Methode eingehalten: ich vergleiche den nach obigen Grundsätzen hergestellten armenischen Text mit dem Wortlaut des von Lipsius in "Acta Petri, acta Pauli, acta Petri et Pauli, acta Pauli et Theclae, acta Thaddaei," (Acta apostolorum apocrypha, post Const. Tischendorff denuo ediderunt Ric. Adalb. Lipsius et Maxim. Bonnet, pars prior), Lipsiae, 1891, p. 178-222 abgedruckten Textes der *Πράξεις τῶν ἁγίων ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου*. In solchen Fällen, wo der armenische Text zum griechischen, wie ihn Lipsius hergestellt hat, nicht stimmt, unterscheide ich: hat der armenische Wortlaut in keiner der von Lipsius im kritischen Apparat gesammelten Varianten sein entsprechendes Aequivalent, so suche ich den armenischen Ausdruck ins Griechische zurück zu übersetzen, (sei es dass es sich um einen Zusatz oder um eine Variante handelt), und mache dies dann im griechischen Texte durch Sperrdruck

kenntlich. Bleibt der entsprechende griechische Ausdruck zweifelhaft, so wird der armenische Wortlaut innerhalb des griechischen Kontextes in lateinischer Uebersetzung wiedergegeben. Deckt sich aber der armenische Wortlaut mit irgend einer der griechischen Varianten, so wird diese in den griechischen Kontext eingesetzt und in der Anmerkung der oder die betreffenden Codices, welche die Variante bezeugen, mit den von Lipsius eingeführten Siglen namhaft gemacht. Liegt ferner im Armenischen eine Lücke vor gegenüber dem Griechischen, so wird, wenn der bezügliche Ausdruck in sämtlichen griechischen Textzeugen sich findet, der Unterschied zwischen dem Armenier und Griechen durch „om „ in den Anmerkungen konstatiert, fehlt der Ausdruck aber auch beim einen oder anderen der griechischen Zeugen, so wird dessen Siglum dem Rubrum „om „ angefügt.

Aus den dargelegten methodischen Grundsätzen dürfte an sich schon hervorgehen, es möge aber auch noch ausdrücklich gesagt sein, dass es meine Absicht nicht ist noch sein kann, in der griechischen Kolumne den ganz genauen Wortlaut der vom Armenier benützten griechischen Vorlage herstellen zu wollen.

Trotz dieser Mängel der armenischen Uebersetzung kommt ihr gleichwohl hervorragende kritische Bedeutung zu, weil sie auf einem griechischen Texte ruht, der an Altertümlichkeit unsere gesammte griechische Ueberlieferung der Petrus und Paulus-Akten überragt. Mit Hilfe der armenischen Uebersetzung lassen sich nicht wenige in der gesammten griechischen Ueberlieferung verderbte Stellen mit überzeugender Sicherheit emendieren, so § 32 καὶ δραμεῖν, § 40 δεινά, ebenda γνωρίζω (oder ἐγνώρισα), § 42 ἄλλως, § 43 ἀκρίβεια τῆς νίκης, § 49 Σαμαρείαι, § 60 κατὰ νόμον (τοῦ νόμου ist völlig sinnlos), ebenda κατὰ τὰς ἰδίων ἀνιερώων χαραγμάτων ἐπιτηδεύσεις, § 73 ἀνῶξαι, § 75 Θεός, § 78 ἀνιερότης, § 83 σκεδανθῶσι χωρίς μου μένοντες.

I. Եւ եղև յետ ելանելոյ սրբոյն Պաւղոսի 'ի Պաւղոմեղիտացւոց կղզւոյն՝ զալ նմա 'ի կողմանս Խաաղացւոց, և լսելի եղև Հրէիցն, որք էին յերիցագոյնին 'ի Հռովմ, եթէ Պաւղոս խնդրէ առ կայսր զալ:

II. 'Ի տրամութիւն ապա անկեալք և 'ի տարակուսանս մե 5 ճամբս ասեն ցմիմեանս. Ոչ^o շատանայ զի զամ եղբարս և զծընողս մեր 'ի Հրէաստանի և 'ի Սամարիայ և 'ի Պաղեստինեայ նեղեաց, այլ ահա և այսր զայ 'ի ձեռն ցոփութեան խնդրել 'ի կայսերէ կորուսնել զմեզ:

A. Յիշատակ և վկայութիւն սուրբ առաքելոցն Պետրոսի և Պաւղոսի և զործք նոցին.

B. Պործք սրբոց առաքելոցն Պետրոսի և Պաւղոսի և կատարումն նոցին.

C. Պետրոսի և Պաւղոսի սրբոց առաքելոցն թէ զեարդ 'ի Հռոմ կատարեցան.

E. Պործք Պետրոսի և Պաւղոսի և վկայութիւն նոցին.

I. ¹ եղև om. C. — Պողոմեղիտացւոց AE; Պողոյ մելիտացւոց C.; Պաւտոյ մեղիտացւոց B. — ² Խաաղացւոց E; Խաալիացւոց AB. — ³ Հրէից CE. — որոց E. — յերիցագոյնին B. — 'ի Հռովմ om. C (A om. 'ի tantum).

II. ⁵ 'ի տրամութեան ABC., praem. և B. — ապա անկեալք: ապա անկեալ E., ապականեալք C., եղեալք AB. — ⁶ շատացաւ C. — զծնողսն C. — ⁷ Պաղեստին ABE. — ⁸ աստ (զայ) C. — 'ի ձեռն: praem. և B. — ցոփութեան A., ցոփութեց BCE. — ⁹ 'ի կայսերէ: add. այսր զալ B.

I. Καὶ ἐγένετο μετὰ τὸ ἐξελθεῖν τὸν ἅγιον Παῦλον ἀπὸ Γαυδομελήτης ¹ τῆς νήσου ἐλθεῖν αὐτὸν ἐπὶ Ἰταλίαν, καὶ ἀκουστὸν ἐγένετο τοῖς Ἰουδαίοις τοῖς οὖσιν ἐν τῇ πρεσβυτερᾷ Ῥώμῃ ², ὅτι Παῦλος αἰτεῖται πρὸς καίσαρα ἐλθεῖν.

⁵ II. Λύπη οὖν ¹ περιπεσόντες καὶ ἀθυμία μεγάλη ² λέγουσι πρὸς ἑαυτούς· Οὐκ ἄρκει, ὅτι πάντας τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τοὺς γονεῖς ἡμῶν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ ἐν τῇ Σαμαρείᾳ καὶ ἐν τῇ ³ Παλαιστίνῃ ἔθλιψεν ⁴; ἀλλ' ἰδοὺ καὶ ἐνταῦθα ἔρχεται, δ' ἐπιθέσεως αἰτησόμενος καίσαρα τοῦ ἀπολέσαι ἡμᾶς.

I. ¹ Γαυδομελίτης G oder Γαυδομελήτης D. — ² om. τῶν πόλεων.

II. ¹ om. μεγάλη DGI. — ² μεγάλη HP. — ³ om. πάση BCFGIKLN. — ⁴ om. μόνος C; om. καὶ οὐκ ἤρκεσθη ἐν τούτοις BDHIP.

III. Մատենն ապա ամ ատեննն ընդդէմ Պաւղոսի, և բազում յեղանախս արարեալ՝ հաճոյ եղև նոցա անկանել առաջի Վերոջնի արքայի, որ թագաւորէր ընդ աւուրսն ընդ աշխոսիկ, որպէս զի մի՝ թողացուցէ գալ Պաւղոսի 'ի Հռովմ. և արարեալ պատրաստութիւն ոչ սակաւ ընծայիցն և բարձեալ ընդ ինքեանս հանդերձ աղաչանօք եկին առաջի նորա ասելով. Աղաչեմք զքեզ, բարի թագաւոր, առաքեալ յամ քաղաքս և 'ի գաւառս քո բարեպաշտութեանդ. և հրամայեա, զի Պաւղոս ոմն նեղիչ ամ հայրենի ազգին մերոյ խնդրէ գալ այսր առ 'ի զմեզ կորուսանել. և շատ է մեզ, ով մեծ թագաւոր, այս նեղութիւնս, 10 զոր ունիմք 'ի Պետրոսէ :

IV. Առեալ զայսոսիկ թագաւորն Վերոջն պատասխանի ետ և ասէ ցնոսա. Աինի ըստ կամաց ձերոց. և զրեմք յամ քաղաքս մեր, որպէս զի յամենայնի կատարելապէս մի՝ եկեսցէ 'ի կողմանս

III. ¹ Մատենն—ընդդէմ B.; om. ատեննն E., և մատենն ամենեքեան ընդդէմ A.; յարեան ամն ընդդէմ C. — ² եղանակս B. — նոցա om. A. — անկանել om. B. — ³ թագաւորն էրն. — ⁴ թողաց.—Հռովմ ACE (E add. նա post թող.; C ... Պաւղոսի գալ...); թողացուցէ նմա գալ առ Պետրոս 'ի Հռովմ B. — ⁵ ընծայ.—աղաչանօք: ita AE (E ընծայից); B om. և բարձեալ; C om. բարձ. ընդ ինք.— ⁶ ասելով CE; AB և ասեն.— ⁷ E om. 'ի (գաւառս). — ⁸ բարեպաշտութեանդ om. C; E բարեպաշտութեամբ.— ⁹ CE 'ի pro առ 'ի.— ¹⁰ կորուսանել: B add. զի մի՝ գայցէ.— E մեզ այս նեղութիւն, ով մեծ թագաւոր.— ¹¹ ունիմք AB. (B իմք) CE կրեմք.

IV. ¹² (Առեալ) զայս C. — ¹⁴ որպէս—եկեսցէ B; զի ամենակատարելապէս զի մի՝ եկ. E; զամ կատարելապէս զի մի՝ եկ. C; om. A.

III. Συνέδριον οὖν ποιήσαντες ¹ πάντες ² κατὰ τοῦ Παύλου καὶ πολλὰ τρακτὰ ποιήσαντες ³, ἔδοξεν αὐτοῖς πρὸς κυνεῖν Νέρωνι τῷ βασιλεῖ τῷ βασιλεύοντι ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ὥστε μὴ παραχωρῆσαι τὸν Παῦλον ἐλθεῖν ἐν τῇ Ῥώμῃ. καὶ ποιή-
 5 σαντες εὐτρεπῇ οὐκ ὀλίγα δῶρα ⁴ καὶ βαστάσαντες μεθ' ἑαυτῶν, μετὰ δεήσεως προσῆλθον αὐτῷ λέγοντες· Δεόμεθά σου, ἀγαθὲ βασιλεῦ, ἀποστείλον ⁵ εἰς πάσας τὰς πόλεις καὶ εἰς τὰς ἐπαρχίας τῆς σου εὐσεβείας καὶ κέλευσον, ὅτι Παῦ-
 10 λός τις θλίψας ⁶ πᾶν τὸ πατρῶον ἡμῶν ἔθνος αἰτεῖται ἐλθεῖν ἐνταῦθα τοῦ ἡμᾶς ἀπολέσαι. καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν, μέγα βασιλεῦ, τὴν θλίψιν, ἣν ἔχομεν παρὰ Πέτρου.

IV. Ἀκούσας ταῦτα ὁ βασιλεὺς Νέρων ἀπεκρίθη λέγων ¹ αὐτοῖς· Γίνεται κατὰ τὸ θέλημα ὑμῶν, καὶ γράφομεν πρὸς πάσας τὰς πόλεις ἡμῶν, ἵνα παντελῶς μὴ ὀρμήσῃ ἐν τοῖς μέρεσιν
 15 Ἰταλίας. ὑπέβαλον ² καὶ Σίμωνι τῷ μάγῳ παρακαλέσαντες αὐ-

III. ¹ « Sie hielten nun alle eine Versammlung gegen Paulus. » — ² om. οἱ Ἰουδαῖοι. — ³ τρακτὰ ποιήσαντες BGK. « und nachdem sie viele Weisen (Arten, Formen) veranstaltet (gemacht) hatten ». — ⁴ « und nachdem sie die Bereitschaft nicht weniger Geschenke veranstaltet hatten ». — ⁵ ἀποστείλον..... καὶ κέλευσον (bezw. ἀποστεῖλαι... καὶ κέλευσαι) DFGHLNO (om. μὴ πλησιάσαι Παῦλον ἐν τούτοις τοῖς μέρεσιν). — ⁶ ὅτι Παῦλός τις θλίψας BDFGKLMNQ.

IV. ¹ add. λέγων HL (wörtlich καὶ λέγει). — ² « sie gaben Bestechungsgelder auch... »

Խտաղացւոց. ետուն կաշառս և Սիմոնի մոգի աղաչելով զնա զրել ըստ ասացելոցն, զի մի' անցցէ 'ի կողմանս Խտաղացւոց:

V. Եյսոցիկ ապա այսպէս գործեւոյ ոմանք 'ի զղջացելոցն և 'ի մկրտելոցն քարոզութեամբն Պետրոսի առաքելցին առ Պաւլոս պատգամաւորս հանդերձ թղթով, որ ունէր օրինակ այս- 5 պէս. Պաւղէ, հաւատարիմ ծառայ տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, եղբայր Պետրոսի, գլխաւորի առաքելոցն. լուաք 'ի վարդապետացն Հրէիցն, յորոց են յայսմիկ մեծագունի քաղաքաց 'ի Հռովմ, եթէ խնդրէ կայսր առաքել յամ գաւառս, որպէս զի ուրանօր գտցիս, սպանցիս. իսկ մեք հաւատացաք և 10 հաւատամք, եթէ, որպէս ոչ բաժանէ Եստուած զերկուս լուսաւորս մեծամեծս, զոր արար, ոչ ունի բաժանել զձեզ 'ի միմեանց, այսինքն է՝ ոչ զՊետրոս 'ի Պաւլոսէ, և ոչ զՊաւլոս 'ի Պետրոսէ. տիրապէս հաւատամք 'ի տէր մեր Յիսուս Քրիս-

¹ Խտաղացւոց E; խտաղացւոց C; խտաղացւոց AB.— ետուն — խտաղացւոց om. C. — կաշառ E. — և om. AB. — աղաչել E. — ² անցցէ: add. A Պաւլոս. — խտաղացւոց AB.

V. ³ Պործեւոց: եղեւոց C. — ⁴ և 'ի մկրտելոցն om. AC. — ⁵ պատգամաւոր E; om. C. — օրինակ այսպէս AE; օրինակ զայս C; om. օրինակ B. — ⁶ Պաւլոս C; Պաւղէա AB. — ծառայի B. — մերոյ om. AB; Յի Քրի Տն մերոյ C. — ⁷ առաքելոցն om. A. — ⁸ Հրէից E. — որ են C. — յայսմիկ—Հռովմ BC; յամի մեծագունի քաղաքի Հռովմայ A; յայսմ. 'ի մեծագ. քաղաքաց 'ի Հռովմ E. — ⁹ Եթէ C. — ¹⁰ ուրանօր AC; անօր E; աւուր B. — գտացիցիս C. — հաւատացաք և om. C. — ¹¹ ոչ: որ B. — ¹² մեծամեծս om. C; զոր արար զմեծամեծս B. — ¹³ զՊաւլոս 'ի Պետրոսէ, և ոչ զՊետրոս 'ի Պաւլոսէ B. — ¹⁴ մեր om. C.

τόν, γράφειν, ὡς εἴρηται, ἵνα ³ μὴ ἐπιβῇ ἐν τοῖς μέρεσιν Ἰταλίας.

V. Τούτων οὖν οὕτως πραττομένων ¹ τινὲς ἐκ ² τῶν μετανοησάντων ³ καὶ βαπτισθέντων τῇ ἐπαγγελίᾳ τοῦ Πέτρου ἀπέ-
⁵ στείλαν πρὸς τὸν Παῦλον πρέσβεις μετ' ἐπιστολῆς περιεχούσης τύπον τοῦτον (οὕτως) ⁴. Παῦλε, γνήσιε δοῦλε ⁵ τοῦ δεσπότου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ⁶, ἀδελφε Πέτρου τοῦ πρώτου τῶν ἀποστόλων, ἠκούσαμεν ἐκ τῶν διδασκάλων τῶν Ἰουδαίων τῶν ὄντων ἐν ταύτῃ τῇ μεγίστῃ τῶν πόλεων Ῥώμῃ, ὅτι αἰτεῖται Καῖ-
¹⁰ σαρ τοῦ ἀποστεῖλαι ἐν πάσαις ταῖς ἐπαρχίαις ⁷, ἵνα ὅπου δ' ἂν εὐρεθῇς, ἀποκτανθῇς. ἡμεῖς δὲ ἐπιστεύσαμεν καὶ πιστεύομεν, ὅτι, ὥσπερ οὐκ ἀποχωρίζει ὁ θεὸς τοὺς δύο φωστῆρας τοὺς μεγάλους, οὓς ἐποίησεν ⁸, οὐκ ἔχει μερίσαι ὑμᾶς ἀπ' ἀλλήλων, τοῦτ' ἔστιν οὔτε Πέτρον παρὰ Παύλου οὔτε Παῦλον παρὰ Πέτρου ⁹. κυρίως

³ om. παντελῶς BCFGKLN.

V. ¹ πραττομένων BK. — ² ἐκ CFGKL. — ³ om. ἐξ ῥηθῶν. — ⁴ τύπον τοῦτον I. — ⁵ γνήσιε δοῦλε HP. — ⁶ om. καί. — ⁷ om. αὐτοῦ. — ⁸ om. οὕτως. — ⁹ om. ἀλλά.

տոս, յոր մկրտեցաք, եթէ արժանի լիցուք ձերոյ վարդապետութեան աստ :

VI. Բնկալեալ ապա Պաւղոսի զարմն առաքեալս թղթովն հանդերձ, յամենանն մայիսի 'ի քսանն՝ յուրախութեան եղեալ և զոհացեալ զՇատուծոյ. բացանաւեալ 'ի Պաւղոմեղիտացւոցն, 5 և ոչ երբէք եկն ընդ Մփոխիկեա 'ի կողմանս Խաղաղացոց, այլ 'ի Սիկիղեա 'ի վեր ընթացաւ, մինչև եկն 'ի Սիւրակուսա քաղաք հանդերձ երկոքումք արամբքն առաքեցելովք 'ի Հռովմայ առ նա :

VII. Եւ անդուստ բացանաւեալ դայ 'ի Ռիզին Սաղաւոխայ 10 և յՌիզեայ անց 'ի Միսինին. և կարգեաց անդ եպիսկոպոս Բա-

¹ մկրտեցաքն, թէ C. — վարդապետութե ձերում (om. աստ) A; ձեր վրդապետութեդ C; ձերոց վրդապետութեդ B.

VI. ³ ապա om. AB. — և (Պաւղոսի) E. — առաքեալ B; առաքեալն CE. — թղթով AB. — ⁵ Պաւղոմեղիտացւոցն B; Պաւղոմեղիտացւոցն A; Պաւղոմեղիտացւոց C; Պաւղոմեղիտացւոց E. — ⁶ և ոչ—խաղաղացոց om. A. — Մփոխիկիաց B; Մփոխն E. — Խաղաղացոց B; Խաղացոց C. — ⁷ Սիկիղեայ B; Սիկիղայ C; Սիկիղայ A; Սիկիղեա E. — 'ի վեր om. A. — վերընթացս C; վերընթացն E. — Սեռակուսա A; Սեռակուս B; Սմեռակուսա E; Սուրակուսա C. — ⁸ երկոքումք A; երեք B; երեքումք CE — արամբքն om. C; արամբք AB. — առաքեցելովքն E; առաքելովքն C. — Հռոմէ CE. — ⁹ առ նա om. BC.

VII. ¹ և անդուստ—գիշեր մի om. C. — Ռիզին B; Ռիզին E; Ռիզինիոեա A. — Սաղաւոխայ E; Սողոսխայ B; om. A. — ² յՌիզեայ: յՌիզեանց B; յՌիզեանէ A; Ռիզինեայ E. — Միսինեա B.

πιστεύομεν εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, εἰς ὃν ἐβαπτίσθημεν, ὅτι ἄξιοι γενώμεθα ¹⁰ τῆς ὑμετέρας διδασκαλίας.

VI. Δεξάμενος οὖν Παῦλος τοὺς ¹ ἄνδρας τοὺς ἀπεσταλμένους μετὰ τῆς ἐπιστολῆς, μηνὶ Μαΐῳ εἰκάδι, πρόθυμος ἐγένετο καὶ ⁵ ἡὐχαρίστησεν τῷ θεῷ ² ἀποπλεύσας ἀπὸ Γαυδομελήτης ³ καὶ οὐκ ἔτι ἦλθεν διὰ Ἀφρικῆς ἐπὶ τὰ μέρη Ἰταλίας, ἀλλ' ἐπὶ Σικελίαν ἀνέδραμεν, ἕως οὗ ἦλθεν ἐν Συρακούσῃ τῇ πόλει μετὰ τῶν δύο ἀνδρῶν τῶν πεμφθέντων ἀπὸ Ῥώμης πρὸς αὐτόν.

VII. Κἀκεῖθεν ἀποπλεύσας παραγίνεται ¹ εἰς Ῥήγιν ² τῆς Καλαυρίας ³, καὶ ἀπὸ Ῥηγίου ἐπέρασεν εἰς Μισίνην ⁴, καὶ ὠρδίνευσεν ⁵ ἐκεῖ ἐπίσκοπον Βαχύλαν ὀνόματι. ἐξελθόντος δὲ αὐτοῦ ἀπὸ

¹⁰ γενώμεθα G (γενοίμεθα A); om. καὶ BCIMO.

VI. ¹ om. δύο. — ² τῷ θεῷ A; om. καὶ δεσπότη ἡμῶν CJM; om. Ἰησοῦ JM; om. Χριστῷ M. — ³ Γαυδομελήτης D.

VII. ¹ παραγίνεται N. — ² Ῥήγιν DLN oder Ῥήιν BL. — ³ Καλαυρίας ACDHIP. — ⁴ Μισίνην G oder Μησίνην J. — ⁵ ὠρδίνευσεν F (bezw. KPNC).

քիւղասանուն. իսկ ելեալ նորա 'ի Միսինէ բացանաւեաց մինչև
'ի Գիդիմոֆն. և մնաց անդ գիշեր մի. և անդուստ նաւեալ եկն
'ի քաղաքն կոչեցեալ Պոճողիս յերկրորդում աւուրն :

VIII. Դեոսկորոս նաւապետն, որ ած զնա 'ի Սիւռակուսա,
չարչարակցեալ Պաւղոսի, զի զորդին նորա փրկեաց 'ի մահու 5
անէ, թողեալ զիւր նաւն 'ի Սիւռակուսա՝ զհետ նորա եկն
մինչև 'ի Պոճողիս. իսկ առ յաշակերտացն Պետրոսի գտեալք
անդ ընկալան զՊաւղոս և աղաչեցին զնա, մնալ առ նոսա. և
մնաց առ նոսա շաբաթ մի՝ թաքուցեալ վասն պատուիրանին
կայսեր :

10

IX. Իսկ ամենայն իշխանքն պահէին զտեղիսն առ 'ի յունել
զնա սպանանել. Դեոսկորոս ապա նաւապետ, և նա կունդ

¹ Բաքիւղաս E ; Բաքելնոս A ; Բադիդոս B. — ելեալ :
եկեալ A. — նորա : նոցա E ; om. A. — Միսինէ BE ; Մինա A.
— ² 'ի Գիդիմոֆն : 'ի Գիդիմոն E ; 'ի Գիդիսոֆն A ; յԵՌԻ-
դիմոն B. — ³ Պաւճողիս C (Պոճողիս կոչեցեալ E). — յերրոր-
դում B.

VIII. ⁴ Դեոսկորոս C. — նաւապետ ABC. — Սեռակուսայ AB ;
Սեռակուսա C ; Սիւռակուսայ E. — ⁵ նորա : իւր B. — ⁶ զիւր
նաւն : զնաւն AB. — Սեռակուսայ AB ; Սեռակուսեա C. — զհետ :
praem. և B. — ⁷ յՊաւճողիս C. — Պետրոսի : Պաւղոսի A.
— գտեալ C. — ⁸ զՊաւղոս ընկալան AB ; ընկալան և աղաչէին
զՊաւղոս C. — ⁹ մնացեալ C. — թաքուցեալ om. B. — պատուի-
րանի AB ; պատուիրելոյ C.

IX. ¹² ապա om. ABC. — էր (կունդ) C.

Μισίνης⁶ ἀπέπλευσεν ἕως Διδύμων⁷, καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ νύκτα μίαν. καὶ κεῖθεν ἀποπλεύσας ἦλθεν εἰς τὴν πόλιν καλουμένην Ποτιόλης⁸ τῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ⁹.

VIII. Διόσκορος ὁ ναύκληρος ὁ ἀπενέγκας αὐτὸν ἐν Συρακούσῃ, συμπαθὼν τῷ Παύλῳ, ὅτι τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐρρύσατο ἐκ θανάτου, ἐάσας τὸ ἴδιον πλοῖον ἐν Συρακούσῃ ἠκολούθησε μετ' αὐτοῦ ἕως Ποτιόλης. ἐκ δὲ τῶν μαθητῶν τοῦ Πέτρου εὐρεθέντες ἐκεῖ προσδεξάμενοι¹ τὸν Παῦλον παρεκάλεσαν αὐτὸν, μεῖναι πρὸς αὐτούς· καὶ² ἔμεινεν πρὸς αὐτούς³ ἑβδομάδα μίαν, κρυπτόμενος διὰ τὰς παραγγελίας τοῦ καίσαρος.

IX. Πάντες δὲ οἱ τοπάρχαι ἐφύλαττον τὸν τόπον τοῦ πιάσαι αὐτὸν καὶ ἀποκτεῖναι¹. Διόσκορος οὖν ὁ ναύκληρος, καὶ

⁶ Μισίνης G oder Μησίνης I. — ⁷ Διδύμων AHMNOP. — ⁸ Ποτιόλης BFLN. — ⁹ Arm zog τῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ zum folgenden Satze. Beweis für diese Auffassung des Uebersetzers ist das Fehlen einer Uebergangspartikel vor oder nach Διόσκορος. Auch die Interpunction der armenischen Handschriften gibt die genannte Construction wieder.

VIII. ¹ « empfingen Paulus und baten ihn » (καὶ παρεκάλουν). — ² om. καί. — ³ « bei ihnen, » vielleicht = ἐκεῖσε I.

IX. ¹ αὐτὸν καὶ ἀποκτ. GQ. « um ihn zu fassen und zu töten ».

գլխովն, պարեգօտ նաւապետական զգեցեալ և համարձակեալ յառաջնում աւուրն եկն յառաջ, և կարճեցեալ Հրէիցն եթէ Պաւղոս իցէ, կալան զնա և զլիատեցին, և առաքեցին զզուռն նորա առ կայսր :

X. Եւ կոչեցեալ կայսերն զառաջնորդս Հրէիցն պատմեաց ⁵ նոցա ասելով. Ուրախացիք ուրախութիւն մեծ, զի Պաւղոս թշնամին ձեր մեռաւ. և եցոյց նոցա զզուռն Դեոսկորոսի. և արարեալք ուրախութիւն մեծ յաւուր յայնմիկ, որ էր տասն և չորս յունիս ամսոյ, և իւրաքանչիւր ոք ՚ի Հրէիցն հաւատացին թէ Պաւղոս զլիատեցաւ :

10

XI. Իսկ Պաւղոս ՚ի Պոճողիս գլով և լուեալ եթէ Դեոսկորոս զլիատեցաւ փոխանակ իւր, տրտմեցաւ տրտմութիւն մեծ, և նայեցեալ ՚ի բարձութիւն երկնից ասաց. Տէր ամենակալ երկնաւոր, որ երեւցար ինձ յամենայն տեղիս, ուր չողայ վասն միաճնի քո բանի, տեսուն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, սաստեա ¹⁵

¹ գլխով C. — պարեգօտ : հանդերձ B ; պարեգօտս նաւապետականս E. — համարձակեալս A. — ² յառաջնում (յառաջնումն C) : ՚ի միւսում B. — թէ CE.

X. ⁵ զառաջնորդսն Հրէից CE. — ⁶ ասելով : և ասէ C. — ⁷ մեռաւ : զլիատեցաւ AB. — Դեոսկորոսի AB. — ⁸ արարեալ C. — մեծ om. AB. — յաւուրն E. — էր : է BCE. — որ է չորեք տասան B ; որ օր տասն էր A. (որ է տասն և չորս CE). — ⁹ և (իւրաք.) om. E. — ¹⁰ եթէ E.

XI. ¹¹ Պաւճողիս AB. — թէ E. — ¹² իւր : նորա CE. — ¹³ և om. CE. — նայեցաւ E. — բարձունս CE. — երկնից om. C. — ասաց praem. և E. — ¹⁴ վասն—բանի : վս մեծի անուանդ քո և բանի A. — ¹⁵ բանի om. C ; բանի քո E.

αὐτὸς ἀναφαλανδός², στιχάριον ναυκληρικὸν φορέσας καὶ παρ-
 ῥησιασάμενος τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ³ ἐξῆλθεν. καὶ νομίσαντες οἱ
 Ἰουδαῖοι, ὅτι ὁ Παῦλος ἐστίν, ἐκράτησαν αὐτὸν καὶ ἀπεκε-
 φάλισαν, καὶ παρέπεμψαν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ πρὸς τὸν καίσαρα.

5 X. Καὶ προσκαλεσάμενος ὁ καῖσαρ τοὺς πρώτους τῶν Ἰου-
 δαίων ἀνήγγειλεν αὐτοῖς λέγων· Χάρητε χαρὰν μεγάλην, ὅτι
 Παῦλος ὁ ἐχθρὸς ὑμῶν τέθνηκεν καὶ ἐπέδειξεν αὐτοῖς¹ τὴν κε-
 φαλὴν τοῦ Διοσκόρου² καὶ ποιήσαντες εὐφροσύνην μεγάλην τῇ
 ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ἣτις ἦν τεσσαρεσκαιδεκάτῃ τοῦ Ἰουνίου μηνός,
 10 καὶ ἕκαστος τῶν Ἰουδαίων ἐπληροφόρηθησαν³, ὅτι Παῦλος ἀπε-
 κεφαλίσθη⁴.

XI. Ὁ δὲ Παῦλος ἐν Ποτιόλῃς¹ ὢν καὶ ἀκούσας, ὅτι Διό-
 σκορος ἀπεκεφαλίσθη ἀντ' αὐτοῦ², ἐλυπήθη λύπην μεγάλην, καὶ
 ἀτενίσας³ εἰς τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ εἶπεν· Κύριε παντοκράτωρ
 15 ἐπουράνιε, ὁ φανείς μοι ἐν παντὶ τόπῳ, οὗ ἐπορεύθην διὰ τοῦ
 μονογενοῦς σου λόγου, τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐπιτί-

² om. ὑπάρχων. — ³ om. εἰς τὴν πόλιν Ποντιόλης C.

X. ¹ om. καὶ BCDHKLPQ. — ² τοῦ Διοσκόρου H. — ³ « und ein jeglicher von den Juden glaubten sie ». — ⁴ ὅτι Παῦλος ἀπεκεφαλίσθη HP.

XI. ¹ Ποτιόλης KLO. — ² ἀντ' αὐτοῦ HP. — ³ ἐλυπήθη λύπην μεγάλην καὶ ἀτενί-
 σας BCG.

քաղաքիս այսմիկ և հան 'ի սմանէ զամենայն հաւատացեալս և զհետ երթեալս բանի քո :

XII. Եւ ասէ ցնոսա. Եկայք զհետ իմ. և ելեալ 'ի Պոճողէ հանդերձ հաւատացելովք բանին Մատուծոյ եկն 'ի տեղին կոչեցեալ Բայիաս, և հայեցեալ աչօք իւրեանց ամենեքեան տեսին 5 զքաղաքն զայն կոչեցեալ Պոճողիս ընկղմեալ 'ի խորութիւն ծովուն իբրև գիրկ մի. և անդ է մինչև յօրս յայս 'ի յիշատակ 'ի ներքոյ ծովուն :

XIII. Իսկ ելեալ նորա 'ի Բայասայ եկն 'ի Պաւտա. և անդ ուսուցանէր զբանն Մատուծոյ, քանզի մնաց անդ զերիս աւուրս 10 'ի տան Երասմու, զոր առաքեաց Պետրոս ուսուցանել զբանն Մատուծոյ. և ելեալ 'ի Պաւտայ եկն 'ի բերդ ասացեալ Տառակինաս. և մնաց անդ աւուրս և թն 'ի տան Կեսառու սարկաւաղի, զոր ձեռնադրեաց Պետրոս. և անդուստ նաւեալ ընդ գեան եկն 'ի տեղի կոչեցեալ Տանեռիս : 15

¹ 'ի սմանէ : 'ի քաղաքէս յայսմանէ B. — և զհետ երթ. om. C. In B. lacuna extat post եր (թեալս) usque ad ասէ.

XII. ³ Ջհետ : զկնի C. — ⁴ Մ : praem. Տեառն AB. — կոչեցեալն A. — ⁵ Բայիաս B; Բայաս C; Բաւաս E; Բարամ A. — հայեցեալք E. — տեսեալ E. — ⁶ Պոճողիս C. — խորութեան CE. — ⁷ զրկաւ միով C. — ցայսօր E; յաւուրս յայս C. — ⁷ 'ի (յիշ.) om. AB. — ⁸ ծովուն AB.

XIII. ⁹ Ելեալք նոցա B. — Բայասա B; Բայասէ C; Բաւասայ E; Բովսեա A. — եկին AB. — Պովտեա A. — ¹⁰ քանզի—ուսուցանել զբ. Մ om. A. — մնաց անդ 'ի տան Ե. զերիս աւուրս B. — ¹¹ Եռաստու C. — ¹² Պաւտեա BE; Պաւտա C; Պովտեա A. — բերդ E; բերդն A; պերգեա B; գեա C. — ¹³ և (մնաց) om. AB. — մնաց—Պետրոս և om. A. — զաւուրս B. — ¹⁴ և (անդուստ) om. E. — ¹⁵ եկին C. — տեղին AB. — Մանեռիս E.

μησον τῇ πόλει ταύτῃ, καὶ ἔκβαλε ἀπ' αὐτῆς ⁴ πάντας τοὺς πιστεύσαντας ⁵ καὶ ἀκολουθήσαντας τῷ λόγῳ σου.

XII. Καὶ λέγει αὐτοῖς· Ἀκολουθεῖτέ μοι. καὶ ἐξελθὼν ἀπὸ Ποτιόλης μετὰ τῶν πιστευσάντων τῷ λόγῳ τοῦ θεοῦ ἦλθεν ¹ εἰς ⁵ τόπον καλούμενον Βαίας, καὶ ἀναβλέψαντες τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτῶν πάντες ἐθεώρουν τὴν πόλιν ἐκείνην τὴν καλουμένην Ποτιόλης ² πεποντισμένην εἰς τὴν ὄχθαν τῆς θαλάσσης ³ ὥσει ὀργυίαν μίαν ⁴. καὶ ἐκεῖ ἔστιν ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας εἰς μνημόσυνον ὑποκάτω τῆς θαλάσσης.

¹⁰ XIII. Ἐξελθόντος δὲ αὐτοῦ ἀπὸ Βαίας ἐγένετο ¹ (ἦλθεν) εἰς Γαύτα, κακεῖ ἐδίδασκεν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἔμεινεν γὰρ ἐκεῖ τρεῖς ἡμέρας εἰς τὸν οἶκον Ἐράσμου, ὃν ἀπέστειλεν Πέτρος ² διδάξαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. καὶ ἐξελθὼν ἀπὸ Γαύτας ἦλθεν εἰς καστέλλιον λεγόμενον Ταρακίνας, καὶ ἔμεινεν ¹⁵ ἐκεῖ ἡμέρας ἑπτὰ εἰς τὸν οἶκον Καισαρίου τοῦ διακόνου, ὃν ἐχειροτόνησεν Πέτρος. κακεῖθεν ἀποπλεύσας διὰ τοῦ ποταμοῦ ἦλθεν εἰς τόπον καλούμενον Taneris ³.

⁴ ἀπ' αὐτῆς HP. — ⁵ om. τῷ θεῷ.

XII. ¹ ἦλθεν HIP. — ² Ποτιόλης LO. — ³ « in die Tiefe des Mecres ». — ⁴ « eine Armeslänge ».

XIII. ¹ ἐγένετο CDH (ἦλθεν J). — ² om. ἀπὸ Ῥώμης. — ³ Die Lesart Taneris (Տաներիս) ist sicher nur armenische Verballhornung von Ταῖρνης.

XIV. Իսկ ապրեալքն 'ի քաղաքէն Պոճողէ, որ ընկղմեցաւն, պատմեցին կայսեր, որ 'ի Հռովմ, թէ Պոճողիս ընկղմեցաւ. և 'ի արամուծեան եղեալ թագաւորն կոչեաց զառաջնորդս Հրէիցն և ասէ ցնոսա. Եհսա զի հնազանդութիւն արարի ձեզ և զՊաւղոս զլիսատեցի, վասն այսորիկ ընկղմեցաւ քաղաքն :

5

XV. Եւ առաջնորդք Հրէիցն ասեն ցկայսր. Բարեպաշտագոյն թագաւոր, մի թէ ոչ ասացաք քեզ, եթէ զամենայն աշխարհս արեւելից նա խռովեաց և զհարսն մեր. լաւագոյն էր, զի մի քաղաք կորեաւ և մի՝ թագաւորութիւնդ քո, քանզի զայս ունէր կրել Հռովմ, և մտի թարեցաւ թագաւորն լուեալ զբանս նոցա :

10

XVI. Եւ Պաւղոս փնաց 'ի Սալայրս Տաբեռնեայ աւուրս չորս. և ելեալ անդուստ եկն յԵսայիովորոն կոչեցեալն և ննջեաց անդ. և ետես անդ զոմն նստեալ յաթոռ ոսկի, և շուրջ կային զնովաւ բազմութիւնք սևոց ասելով ցնա. Ես արարի այսօր սպանանել

15

XIV. ¹ Պոճողէ C; Պոճողեա A. — ընկղմեցաւ E. — ² կայսերն C. — Հռովմ: add. էր AB. — եթէ E. — ընկղմ. Պոճ. C. — ³ 'ի արամուծիւն անկեալ AB (C. եղև). — զառաջնորդսն Հրէից C. — ⁴ և (ասէ) om. E. — և զլիս. զՊաւղ. CE.

XV. ⁶ Առաջնորդ AB; առաջնորդքն C. — Հրէից ABC. — ⁷ եթէ: թէ C. — զաշխարհս ամենայն C. — ⁸ արեւելեայ E. — էր: է C.

XVI. ¹² Սալայրս Տաբեռնեա A; Սալայրս Տաբեռնեայ E; Սալայրս Եբեռնեայ B; Սալայրս Տաբեռնեայ C. — ¹³ անդուստ: անախ ABC. — յԵսայիովորոն C; յԵսայիովորոն B; յԵսայիովորոն E; յԵսայիովորոն A. — ¹⁴ և (ետես) om. E. — անդ om. AB. — նստեալ om. B. — ¹⁵ սևոց: սև կնոց E. — սպանանել: praem. սպանուածիւն B.

XIV. Οἱ δὲ σωθέντες ἐκ τῆς πόλεως Ποτιόλης τῆς ποντισ-
θείσης ἀνήγγειλαν τῷ καίσαρι ἐν Ῥώμῃ¹, ὅτι Ποτιόλης² ἐπον-
τίσθη³. καὶ ἐν λύπῃ⁴ γενόμενος ὁ βασιλεὺς⁵ προσκαλεσάμενος⁶
τοὺς πρῶτους τῶν Ἰουδαίων λέγει αὐτοῖς· Ἴδε διότι τὴν ὑπα-
5 κοὴν ὑμῶν ἐποίησα καὶ ἀπεκεφάλισα τὸν Παῦλον⁷, διὰ
τοῦτο ἐποντίσθη ἡ πόλις.

XV. Καὶ οἱ πρῶτοι τῶν Ἰουδαίων λέγουσιν πρὸς καίσαρα·
Εὐσεβέστατε βασιλεῦ, μὴ οὐκ εἴπαμέν σοι, ὅτι πᾶσαν χώραν
αὐτὸς ἐτάραξεν τῆς ἀνατολῆς καὶ τοὺς πατέρας ἡμῶν¹. πρὸ-
10 ἡγαγε, ἵνα μία πόλις ἀπόληται καὶ μὴ τὸ βασιλείον σου.
τοῦτο γὰρ εἶχεν παθεῖν Ῥώμη. καὶ παρεμυθήθη ὁ βασιλεὺς ἀκού-
σας τοὺς λόγους αὐτῶν.

XVI. Καὶ ὁ Παῦλος παρέμεινεν εἰς Τρίβους Ταβέρνης¹ ἡμέ-
ρας τέσσαρας. καὶ ἐξελθὼν ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς Ἀππίου Φόρον² κα-
15 λούμενον³, καὶ ἐκοιμήθη ἐκεῖ, καὶ εἶδεν ἐκεῖ⁴ τινα καθήμενον εἰς
κάθεδρον χρυστῆν, καὶ παρίσταντο αὐτῷ πλῆθος μαύρων καὶ ἔλε-
γον αὐτῷ⁵. Ἐγὼ ἐποίησα σήμερον υἱὸν φονεῦσαι τὸν πατέρα⁶.

XIV. ¹ ἐν Ῥώμῃ CO (ἐν τῇ Ῥώμῃ BL) «der zu Rom (war)». — ² Ποτιόλης HILOP.
— ³ om. μετὰ παντὸς τοῦ ὄχλου αὐτῆς. — ⁴ om. μεγάλη BCGL. — ⁵ om. διὰ τὴν πό-
λιν. — ⁶ «berief... und sagt...» — ⁷ om. καί.

XV. ¹ om. διέστρεψεν.

XVI. ¹ «auf den Gefilden von Taberne». Arm brachte vermutlich Τρίβους
in Zusammenhang mit τρίβος «Feldweg». Vgl. § 60, wo ἡ τρίβος wirklich «Weg»
bedeutet und in Arm mit *χωδωωμης* gegeben wird. — ² Aspiuphoron: Die Silbe
asp findet sich in armenischen Eigennamen (z. B. Aspurakes, Hamazasp). So er-
klärt sich die innerarmenische Verderbniss «Aspiuphoron» für «Appiuphoron».
— ³ om. Βικουσαράπη DHP. — ⁴ om. τὴν νύκτα ἐκείνην. — ⁵ καὶ ἔλεγον (CI) αὐτῷ HP.
— ⁶ om. αὐτοῦ BJ.

որդւոյ զՀայր. և այլ ոմն ասէր. Ես արարի այսօր անկանել տան
և սպանանել զԾնողս Հանդերձ որդւովքն. և այլք ապա այլ
ինչ պատմէին նմա չարագոյն բազումս. և այլ ոմն եկեալ պատ-
մեաց նմա եթէ Ես յարդարեցի զեպիսկոպոսն Յորենաղիոս, զոր
ձեռնագրեաց Պետրոս, զի ընդ զԼիաւորի Հաւատաւորացն Յու.⁵
զԼանեայ ննջեցէ :

XVII. Եւ լուեալ զայս ամենայն ննջեալ 'ի նոյն ինքն յԱս-
պիւփոռն՝ փութապէս առժամայն առաքեաց 'ի Հռովմ յայն-
ցանէ որ զՀեռ նորա էին 'ի Պոճոզէ, առ եպիսկոպոսն Յորենա-
ղիոս ասելով զայս նմա թէ զինչ Հանդերձեալ էր գործել :

XVIII. Եւ ընթացեալ 'ի վաղուեան առուրն Յորենաղիոս ըն-
կէց զինքն յոտան Պետրոսի լալով և ողբալով և խոստովանելով
եթէ Ես փոքր մի կործանել պատրաստեալ էի, և պատմեաց նմա
զիրան ամենայն և ասաց. Հաւատամ, եթէ նա է, որում մնա-

¹ անկանել : praem. սպանութիւն B. — տանն E. — ² զԾնողն CE.
— Հանդերձ om. B. — և այլք ապա : om. և ACE ; om. այլք B.
— ³ եկեալ om. B. — ⁴ Յորենաղիոս BE ; Բենաղիոս AC. — ⁵ ձեռ-
նագրեացն E. — զի (ընդ) om. A. — զԼիս. Հաւատ. : զԼիաւո-
րացն B. — Յուղինեայ : om. AE ; Յուլինայ B ; Յուլիա-
նեա C. — ⁶ ննջ. : praem. զի A. — ննջեաց C.

XVII. ⁷ ննջեալ : 'ի տեսլեանն A. — 'ի (նոյն) om. B. — յԱս-
պիւփոռն C ; յԱպիփոռն A ; յԱսպիւփոռն B ; Ասպիւփ-
ոռն E. — ⁸ 'ի Հռովմ om. B. — ⁹ Յորենաղիոս E ; Բենաղիոս AC ;
Բենաղիոս B. — ¹⁰ զայս om. AB. — էր B ; է AE ; ես C.

XVIII. ¹¹ Յորենաղիոս E ; praem. եպիսկոպոսն C ; Բենաղիոս AB.
— ¹² ընկեցեալ AB. — լալով—խոստ. om. C. — ¹³ թէ C. — պա-
տրաստեալ էի (և B) կործանել AB. — ¹⁴ ասաց : ասէ A.

καὶ ἄλλος ⁷ τις ἔλεγεν ⁸. Ἐγὼ ⁹ ἐποίησα σήμερον πεσεῖν οἶκον
καὶ φρονεῦσαι γονεῖς μετὰ τέκνων. καὶ ἄλλοι ¹⁰ μὲν οὖν ¹¹ ἕτερα ¹²
ἐξηγοῦντο αὐτῷ πονηρότερα ¹³ πολλά· καὶ ἕτερός τις ἐλθὼν ἀνήγ-
γειλεν αὐτῷ, ὅτι Ἐγὼ ὠρδίνευσά τὸν ἐπίσκοπον Ἰουβενάλιον ¹⁴,
⁵ ὃν ἐχειροτόνησεν Πέτρος, ἵνα μετὰ τῆς ἡγουμένης τῶν πισ-
τευόντων Ἰουλιανῆς κοιμηθῇ.

XVII. Καὶ ἀκούσας ταῦτα πάντα κοιμώμενος εἰς αὐτὸν τὸν
Ἀππίου Φόρον ¹, εὐθέως ² παραχρῆμα ἀπέστειλεν ἐν Ῥώμῃ ἐκ
τῶν ἀκολουθησάντων αὐτῷ ἀπὸ Ποτιόλης πρὸς τὸν ἐπίσκοπον
¹⁰ Ἰουβενάλιον, λέγων τοῦτο αὐτῷ, ὅπερ ἀπῆει ποιῆσαι.

XVIII. Καὶ δραμὼν τῇ ἐξῆς ἡμέρᾳ Ἰουβενάλιος ἐβρίψεν
ἐαυτὸν εἰς τὰ ἴχνη τοῦ Πέτρου κλαίων καὶ ὀδυρόμενος καὶ λέ-
γων ¹, ὅτι Παρὰ μικρὸν ² παραπεσεῖν ἀπῆειν. Καὶ ἐξηγγήσατο
αὐτῷ τὸ κεφάλαιον ἅπαν ³ καὶ εἶπεν· Πιστεύω ὅτι αὐτός ἐστιν,

⁷ καὶ ἄλλος P (Arm. add. τις). — ⁸ om. ὅτι BJQ. — ⁹ ἐγὼ CGHLQ. — ¹⁰ καὶ ἄλ-
λοι HP. — ¹¹ (μὲν) οὖν Q. — ¹² ἕτερα C. — ¹³ πονηρότερα BG. — ¹⁴ « ich reizte den
Bischof Johnalios.... dass er... »

XVII. ¹ om. πλησίον Βικουσαράπης DHP. — ² om. καὶ GO.

XVIII. ¹ « bekennend ». — ² παρὰ μικρὸν DHP. — ³ ἅπαν BGHILOPQ.

յիւրն, լուսաւորն Պաւղոս. Իսկ Պետրոս առ նա ասէ. Օհարի՞
հնար է նմա լինել՝ վախճանելով նորա :

XIX. Եւ Յորնաղիոս առ զառաքեալն առ նա 'ի Պաւղոսէ
և տարաւ առ Պետրոս. և նա պատմեաց նմա, եթէ կենդանի է
և զայ և է յԱսպիւփոռն. և Պետրոս զոհացաւ և փառաւ 5
րեաց զԱստուած :

XX. Յայնժամ կոչեաց զհաւատացեալ զաշակերտսն իւր և
առաքեաց առ Պաւղոս զնոսա մինչև ցՏոլբուստաբեռնիսայ, որ
հեռի է 'ի Հռովմայ մզնօք երեսուն և ութ. և տեսեալ զնոսա
Պաւղոսի զոհացեալ զԱստուծոյ էառ քաջալերս, և գնացեալ 10
անդուստ եղեն 'ի քաղաքի կոչեցելուն Եռիկիան :

¹ եթէ—Պաւղոս: ita BCE (E om. է); թէ որում մնաս, զայ
լուսաւորն Պաւղոս A. — ² նմա լինել BE; լինել նմա C; նորա
զալ A. — վախճ. նորա: praem. այլ B; praem. զի A; praem.
քանզի C; վախճ. նմա E.

XIX. ³ Յորնաղիոս CE; Իննաղիոս AB. — առ: ասէ բերեալ B.
— զառաքեալն AE. — առ նա om. BE. — ⁴ տարաւ: ած B. — նա
պատմ: om. նա A; պատմ: նա C. — թէ E. — ⁵ է յԱսպիւփո-
փոռն ita E; յԱսպիւփոռն է A; է յԱսպիւփոռն C; է
յԱսպիւփոռն B. — Պետրոս om. BCE.

XX. ⁷ Օհաւատ. իւր CE; զհաւատ. աշակերտսն (om. իւր) A;
զաշակերտսն իւր (om. զհաւատ.) B. — և om. A. — ⁸ առաքեաց:
add. B 'ի նոցանէ. — զնոսա om. AB. — ցՏոլբուստաբեռնիսայ E;
ցՏոլբուստաբեռնա C; ցՈւլբոնտաբեռնեսայ B; յԱսբուլթայ-
մեռինիա A. — ⁹ էր AB. — ¹⁰ զոհացեալ—քաջալերս: ուրախ եղև
և զոհացաւ զԱյ և առաւել քաջալերեալ A. — էառ: առեալ C.
— ¹¹ անդուստ: անդի C. — եղև E. — կոչեցեալ C. — Եռիկիան E;
Եռակիան B; Եռակին C; Եռեկիան A.

ὃν περιέμενες, φωστῆρα Παῦλον ⁴. ὁ δὲ Πέτρος πρὸς αὐτὸν ἔφη ⁵.
Πῶς ἐνδέχεται ἐκεῖνον εἶναι τελειωθέντος αὐτοῦ ;

XIX. Καὶ Ἰουβενάλιος ¹ ἔλαβεν τὸν ἀποσταλέντα πρὸς
αὐτὸν παρὰ Παύλου καὶ ἀπήγαγεν ² πρὸς Πέτρον, καὶ αὐτὸς
⁵ αὐτῷ ἀνήγγειλεν, ὅτι ζῇ καὶ ἔρχεται καὶ ³ ἐστὶν εἰς Ἀππίου
Φόρον. καὶ Πέτρος ηὐχαρίστησεν καὶ ἐδόξασεν τὸν θεόν ⁴.

XX. Τότε προσκαλεσάμενος τοὺς πεπιστευκότας μαθητάς
αὐτοῦ ἀπέστειλεν ¹ αὐτοὺς πρὸς τὸν Παῦλον ἕως Τρίβους Τα-
βέρνης, ἔστιν δὲ τὸ διάστημα ² ἀπὸ Ῥώμης μίλια τριάκοντα
¹⁰ ὁκτώ. Καὶ ἰδὼν τούτους ὁ Παῦλος εὐχαριστήσας τῷ θεῷ ἔλα-
βεν θάρσος. καὶ κινήσαντες ἐκεῖθεν ἐγένοντο εἰς πόλιν κα-
λουμένην Ἀρικίαν.

⁴ Παῦλον HP. — ⁵ wörtlich : λέγει.

XIX. ¹ om. ὁ ἐπίσκοπος. — ² καὶ ἀπήγαγεν Q. — ³ om. ὅτι HP. — ⁴ om. καὶ πα-
τέρα... Χριστοῦ CHP.

XX. ¹ « Dann berief er.... und schickte... » — ² « welches entfernt ist von
Rom ».

XXI. Հոչակ ապա եղև 'ի Հռովմ, եթէ Պաւղոս եղբայր Պետրոսի կենդանի է և գայ, և հաւատացեալքն Աստուծոյ ուրախացան ուրախութիւն մեծ. իսկ Հրէիցն եղև խռովութիւն մեծ յոյժ, և երթեալ առ Սիմոն մոգ աղաչեին զնա ասելով. Ծանոյ թագաւորին, եթէ ոչ մեռաւ Պաւղոս, այլ կենդանի է և եկն. և Սիմոն ցՀրէայսն ասէ. Ոյ՞ էր ապա զլուին, որ եկն առ կայսր 'ի Պոնոլէ. մի՛ թէ և նա ոչ իցէ կունդ :

XXII. Իսկ եկեալ Պաւղոսի 'ի Հռովմ, երկիւղ մեծ անկաւ 'ի վերայ Հրէիցն. և եկեալք առ նա աղաչեին զնա ասելով. 'ի հաւատս, յորում ծնեալ ես, այսմիկ վրէժ խնդիր լեր, քանզի ոչ է իրաւացի, Աբբայեցի գոլով և առ յԱբբայեցոց՝ վարդապետ ասել զքեզ հեթանոսաց և ջատագով անթլփատութեան. և դու ինքն թլփատեալ ես, և զթլփատութեանն արհամարհես զհաւատս. արդ յորժամ տեսցես զՊետրոս, ընդդէմ ջանացիր նորա վարդապետութեանն, զի լռեցին մերոց օրինացն պահպանութիւնք անգործ եղեալք :

XXI. ¹ ապա om. E. — ² Այ: om. A; յԱԾ C. — ուրախացեալք յուրախ. C; ուրախ եղեն ուրախ. AB. — ³ իսկ—յոյժ om. C. — ⁴ մեծ om. E. — երթեալ: add. Հրէիցն C. — ⁶ ասէ: ասէր C. — ապա էր C; ապա է E. — ⁷ եկն: բերաւ A.

XXII. ⁸ Պաւղոս C. — Պաւղոսի եկ. 'ի Հռ. E. — երկիւղ: praem. և BC. — ⁹ աղաչ. զնա ասելով: om. զնա C; աղաչելով ասեին AB. — ¹⁰ յայսմիկ A; այժմիկ C. — ոչ էիր Աբբայեցի (om. իրաւացի) C. — ¹¹ և (առ) om. A. — ¹² զքեզ ասել C. — անթլփատութեանն BC. — և դու—զթլփաթ. om. B. — ¹³ ինքնին C. — զթլփատութեան E. — զհաւատս C. — ¹⁴ տեսանես A; տեսանիցես B. — ընդդէմ—վրդպ.: ընդ մէջ անցջիւր վարդապետութեան նորա C. — ¹⁵ լռեաց B; մի՛ լռեացին A. — պահպանութիւն... եղեալ C.

XXI. Περίφημον οὖν ¹ ἐγένετο ἐν τῇ Ῥώμῃ ², ὅτι Παῦλος ὁ ἀδελφὸς Πέτρου ζῆ καὶ ³ ἔρχεται. καὶ οἱ μὲν ⁴ πεπιστευκότες τῷ θεῷ ἔχαιρον χαρὰν μεγάλην. τοῖς δὲ Ἰουδαίοις ἐγένετο ⁵ τάρachos (θόρυβος) μέγας, καὶ ἀπελθόντες πρὸς Σίμωνα τὸν μάγον
⁵ παρεκάλουν αὐτὸν λέγοντες· Ἀνάγγελλε ⁶ τῷ βασιλεῖ, ὅτι οὐκ ἀπέθανεν ὁ Παῦλος, ἀλλὰ ζῆ καὶ ἦλθεν. καὶ ὁ Σίμων πρὸς τοὺς Ἰουδαίους λέγει· Τίνος ⁷ οὖν ⁸ ἦν ⁹ ἡ κεφαλὴ ἡ ἐλθοῦσα ¹⁰ πρὸς τὸν καίσαρα ἀπὸ Ποτιόλης; μὴ καὶ αὕτη οὐκ εἶη ἀναφρανδός;

¹⁰ XXII. Ἐλθόντος δὲ τοῦ Παύλου ἐν τῇ Ῥώμῃ φόβος μέγας ἐπέπεσεν τοῖς Ἰουδαίοις. καὶ ¹ συνῆλθον ² πρὸς αὐτὸν καὶ παρεκάλουν αὐτὸν λέγοντες· Τὴν πίστιν, ἐν ᾗ ἐγεννήθης, ταύτην διεκδίκησον· οὐ γὰρ δίκαιόν ἐστιν, ἵνα Ἑβραῖος ὢν καὶ ἐξ Ἑβραίων ἑαυτὸν διδάσκαλον εἴπῃς ἐθνῶν καὶ ἐκδικητὴν τῆς ἀπερι-
¹⁵ μήσεως, καὶ σὺ αὐτὸς ὢν περιτετμημένος ³ τὴν τῆς περιτομῆς καταργεῖς ⁴ πίστιν. Ὅταν οὖν ἰδῇς Πέτρον, ἀνταγώνισαι κατὰ τῆς αὐτοῦ διδασκαλίας, ὅτι siluerunt αἱ τοῦ ἡμετέρου νόμου παραφυλακαὶ neglectae ⁵.

XXI. ¹ οὖν HP. — ² om. πόλει CGIQ. — ³ ζῆ καὶ CHP. — ⁴ καὶ οἱ μὲν HP. — ⁵ τοῖς δὲ Ἰουδαίοις ἐγένετο J. — ⁶ ἀνάγγειλε J. — ⁷ τίνος BCGHILQ. — ⁸ οὖν BCGILQ. — ⁹ ἦν GH. — ¹⁰ «welche kam».

XXII. ¹ καὶ HP. — ² «und nachdem sie gekommen waren... baten sie...» — ³ «und du selbst bist beschnitten, und...» — ⁴ «verachtest». — ⁵ Der Arm zu Grunde liegende griechische Wortlaut wäre etwa: ὅτι ἔπχυσαν αἱ τοῦ ἡμετέρου νόμου παραφυλακαὶ κατηργημέναι. Wahrscheinlich liegt aber nur eine Verlegenheitsübersetzung des Armeniers vor, der πᾶσαν zu παυσαν (ἔπαυσαν) verhört hatte und von hier aus sich das übrige zurechtlegte.

XXIII. Եւ պատասխանեալ Պաւղոս ասէ ցնոսա. թէ վարդապետութիւն նորա ճշմարիտ է, առ յԵբրայեցւոց դրոց հզօրացեալ հանդիպի. վայելուչ է ամենեցուն մեզ հնազանդել նմա:

XXIV. Եւ զայսոսիկ և զնմանս այսոցիկ Պաւղոսի ասացեալ, և ծանուցեալ Պետրոսի, եթէ Պաւղոս եկն 'ի Հռովմ, ուրա 5 խոցաւ ուրախութիւն մեծ. և նոյնժամայն յարուցեալ զնաց առ նա. և տեսեալ զմիմեանս յուրախութենէն լային, և բազում ժամս զիրկս արկեալ զմիմեանս արտասուօք թացեալք լինէին:

XXV. Եւ իբրև Պաւղոս զամենայն զգործս իւր և զզարդն Պետրոսի պատմեաց, և զեարդ 'ի նաւին աշխատեցաւ, և Պե 10 տրոս ասաց նմա, զինչ կրեաց 'ի Սիմֆնէ մոզէ, և զամենայն գործեցեալս նորա. և զայս ասացեալ զնաց առ երեկոյն:

XXVI. Եւ առ վաղիւն եկեալ գտանէ բազմութիւն Հրէից

XXIII. ¹ Եւ om. AB. — եթէ C. — ² է om. E. — հզօրացեալ E; հզօրաց B; զօրացեալ AC. — ³ մեզ ամենեցուն C. — հնազանդել A; հանդիպիլ C; հաւանել BE.

XXIV. ⁴ Եւ զայսոս. — այսոց. : և զայսոսիկ AE; և ցոմանս զայսոսիկ B; և զոմանս այսոցիկ C. — Պաւղոսի om. C. — ասացեալ: add. ցնոսա A. — ⁵ ծանուց. : add. ապա C. — և (ուրախ.) CE. — ⁶ զնաց: եկն E. — ⁷ տեսեալք CE. — լացին CE. — 'ի բազ. ժամս E. — ⁸ արկեալք C. — միմեանց A. — արտասուօք: om. A; արտասուօքն B. — թացեալ AE; add. զմիմեանս A.

XXV. ⁹ Եւ իբրև: om. և CE; om. իբրև AB. — և om. AB. — զզարդն corr.: BCE զզեարդն; om. A. — ¹⁰ և (զեարդ): om. A; և եթէ զ. B. — ¹² գործեցեալսն CE. — զայսոսիկ E. — զնայ AB.

XXVI. ¹³ առ վաղ. CE; 'ի վաղ. A; վաղիւն B. — ելեալ C. — գտանէր AB. — բազմութիւնք B.

XXIII. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Παῦλος λέγει αὐτοῖς· Ὅτι (εἰ) ἡ διδασκαλία αὐτοῦ ἐστὶν ἀληθὴς ¹, ἐκ τῶν Ἑβραίων βιβλῶν ὡχυρωμένη occurrit (τυγχάνει)· πρέπον ἐστὶν πάντας ἡμᾶς πειθαρχεῖν αὐτῷ ².

5 XXIV. Καὶ ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια τοῦ Παύλου λέγοντος καὶ ἐγνώσθη ¹ τῷ Πέτρῳ, ὅτι Παῦλος παραγέγονεν ἐν Ῥώμῃ, ἐχάρη χαρὰν μεγάλην, καὶ παραχρῆμα ἀναστὰς ἐπορεύθη πρὸς αὐτόν. Καὶ ἰδόντες ἀλλήλους ἀπὸ τῆς χαρᾶς ἐκλαυσαν, καὶ ἐπὶ πολὺ ² περιλαβόντες ἑαυτοὺς τοῖς δάκρυσιν ἀλλή-
10 λους κατεβρέχοντο.

XXV. Καὶ ὡς ὁ Παῦλος πᾶσας τὰς ἐαυτοῦ πράξεις καὶ τὸ ὄφρος ¹ τῷ Πέτρῳ ἀπήγγειλεν, καὶ πῶς in navi fatigatus fuerit, καὶ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ, οἷα ἐπασχεν ὑπὸ Σίμωνος τοῦ μάγου, καὶ πᾶσας τὰς πράξεις (πάντα τὰ πράγ-
15 ματα) αὐτοῦ. Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀνεχώρησεν πρὸς ἐσπέραν.

XXVI. Καὶ τῇ ἐπαύριον παραγενάμενος εὕρισκει πλῆθος τῶν

XXIII. ¹ ἐστὶν ἀληθὴς G. — ² « Dass seine Lehre wahr ist, tritt aus den hebraischen Schriften bestätigt entgegen; geziemend ist es für uns alle, ihm zu gehorchen ».

XXIV. ¹ « Und als Paulus.... redete, und kundgethan worden war dem Petrus..... so freute er sich.... » — ² « und viele Zeit ».

XXV. ¹ « Und als Paulus alle seine Thaten und die Ordnung Petrus erzählte ». Die armenischen Handschriften lesen für das griechische τὸ ὄφρος *զիւարդն* « das Wie »; ich habe *զիւարդն* als eine innerarmenische Verderbniss aus *զարդն* « die Ordnung » τὸ ὄφρος gefasst.

առ. աթոռոյն Պաւղոսի. և էր 'ի մէջ Հրէիցն և քրիստոնէիցն, որ
 առ 'ի հեթանոսացն, խռովութիւն մեծ. քանզի Հրէայք ասէին.
 Մեք ազգ ունինք ընտիր, թագաւորութիւն, բաճանայութիւն
 և ցեղ. Աբրահամու, Սահակայ և Յակովբայ և ամենայն մար-
 ցարէիցն, ընդ որս խօսեցաւ Մատուած, և որոց եցոյց զիւր խոր- 5
 հուրդն և զսքանչելիս մեծամեծս. դուք, որ 'ի հեթանոսաց, ոչ
 ինչ մեծագոյն 'ի տոհմն ձեր, բայց 'ի կռոց և 'ի դրօշելոց և 'ի
 դարշեկաց զերծեալք եղէք :

XXVII. Օպսոսիկ և որ սոցին նման ասացեալ Հրէիցն՝ պա-
 տասխանեցին որք առ 'ի հեթանոսացն ասելով. Մեք, իբրեւ 10
 լուսաք զճշմարտութիւնն, վաղվադակի հեռեկեցաք նմա թողեալք
 զմոլորութիւնն մեր. իսկ դուք և զհայրենին ծանուցեալք զզօ-
 րութիւնն և զմարգարեականս տեսեալք զնշանս և օրէնս ընկա-
 լեալք և ընդ ծոցն ցամաք անցեալք և զթշնամիսն ձեր ընկղմեա-

¹ և քր.—հեթ. : ita E ; om. քրիստ. որ առ 'ի A ; և քր., որք 'ի
 հեթ. էին B ; և քր., որ առ հեթ. C. — ² խռովութիւն : praem.
 հեռ. և C. — Հրէայքն C. — ³ թագաւորութեան A. — բաճա-
 նայութիւն : om. B ; բաճանայութեան A. — ⁴ և 'ի ցեղէն A. — ⁵ և
 (որոց) om. E. — խորհուրդ C. — ⁶ որ : om. E ; որք C. — ⁷ 'ի
 տոհմն : էին տոհմն AB (տոհմն C). — դրօշեց C. — ⁸ զերծեալ AB.

XXVII. ⁹ զսոցին նմանս (նման C) CE (որ սոցին նման AB).
 — ¹⁰ առ 'ի հեթ. E ; առ հեթ. C ; 'ի հեթ. AB. — ¹¹ հեռեկե-
 ցաք : հաւատացաք B. — նմա : զկնի նորա C. — թող. զմոլ. մեր :
 ita CE (om. մեր E) ; և զմոլորութիւն մեր 'ի բաց ընկեցաք AB.
 — ¹² զօրութիւն E. — նշանս E. — և (օրէնս) om. C. — ընկա-
 լայք CE. — ¹⁴ իբրեւ ընդ ցամաք C. — զթշնամիս E. — ընկղմեալ C.

Ἰουδαίων πρὸς τὸν θρόνον¹ τοῦ Παύλου. Καὶ ἦν² μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν Χριστιανῶν τῶν ἐξ ἐθνῶν³ ταραχὴ μεγάλη. οἱ μὲν γὰρ Ἰουδαῖοι ἔλεγον· Ἡμεῖς γένος ἐσμέν⁴ ἐκλεκτόν, βασιλεία, ἱεράτευμα καὶ φυλὴ τοῦ Ἀβραάμ⁵, Ἰσαάκ
 5 καὶ Ἰακώβ καὶ πάντων τῶν προφητῶν, μεθ' ὧν ἐλάλησεν ὁ θεός, καὶ οἷς⁶ ἔδειξεν τὸ ἑαυτοῦ μυστήριον καὶ τὰ θαυμάσια⁷ τὰ μεγάλα. Ὑμεῖς, οἱ ἐξ ἐθνῶν, οὐδὲν μετίζον ἐν τῷ σπέρματι ὑμῶν, εἰ μὴ ἐν εἰδώλοις καὶ γλυπτοῖς καὶ βδελυκτοῖς βέβηλοι⁸ γεγόνατε.

10 XXVII. Ταῦτα καὶ τὰ ὅμοια τούτοις λεγόντων τῶν Ἰουδαίων ἀπεκρίναντο οἱ ἐξ ἐθνῶν λέγοντες· Ἡμεῖς ὡς ἠκούσαμεν τὴν ἀλήθειαν, εὐθέως ἠκολουθήσαμεν αὐτῇ, καταλιπόντες ἡμῶν τὴν πλάνην. Ὑμεῖς δὲ καὶ τὴν πατρικὴν γνόντες δύναμιν καὶ τὰ προφητικὰ ὀρώντες σημεῖα καὶ νόμον δεξάμενοι καὶ τὴν θά-
 15 λασσαν ξηρὰν¹ διαβεβηκότες² καὶ τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν βυθίζομέ-

XXVI. ¹ « bei dem Throne Pauli ». Schwerlich liegt dieser Uebersetzung eine wirkliche griechische Variante πρὸς τὸν θρόνον zu Grunde. Für wahrscheinlicher möchten wir halten, dass Arm πρὸς τὴν θύραν CP zu πρὸς τὸν θρόνον verhört (oder verlesen) hat. — ² Καὶ ἦν P. — ³ « zwischen den Juden und den Christen, die aus den Heiden (hervorgegangen waren) ». — ⁴ Alle vier Handschriften lesen *εκλεκτῶν*. Sollte dies wirklich ursprünglich sein, dann wäre zu übersetzen: « wir haben auserlesene Art, als königtum, als Priestertum, und als Stamm Abrahams ». Zweifellos aber ist *εκλεκτῶν* erst entstanden aus ursprünglichem *ἐσμὲν* « wir sind ein auserlesenes Geschlecht, ein königtum... » — ⁵ om. καί. — ⁶ καὶ οἷς J. — ⁷ om. αὐτοῦ. — ⁸ « aber ihr seid von den Götzenbildern und von den Idolen und von den Scheusalen los geworden ». Es liegt wohl nur eine falsche Auffassung des Armeniers vor, der βέβηλος im Sinne von « los, ledig » nahm und unter dieser Voraussetzung die vorangehenden Dative εἰδώλοις u. s. w. als Ablative wiedergab.

XXVII. ¹ ξηρὰν BCDGL. — ² om. τοῖς ποσίν C.

ալս տեսեալ, և սիւն հրոյ և ամպոյ յերկնից ձեզ երևեալ 'ի
ղիշերի, և մանանայ ձեզ յերկնից տուեալ և 'ի վիմէ ջուր բղխեալ.
յետ այսր ամենայն 'ի կուռս ձեզ որթ ստացայք և երկիրպագե-
ցէք զբօշելոցն. իսկ մեք ոչ ինչ նշանս տեսեալ հաւատամք զնա
զոլ Աստուած, զոր դուքն թողէք անհաւանք եղեալք :

5

XXVIII. Օայսոսիկ և զայսպիսիս նոցա յաղթասիրելով ասաց
տռաքեալն, ոչ պէտք ունելով նոցա այսպիսի 'ի մէջ իւրեանց
ունել հակառակութիւն, այլ զայսպիսի մեծութիւն ընդունել,
զի կատարեաց Աստուած զիւր խոստումն, զոր խոստացաւ Աբրա-
համու, հօր մերում, թէ 'ի զաւակէ նորա ժառանգեսցէ զամե-
նայն հեթանոսս. քանզի ոչ է ակնառութիւն առաջի Աստուծոյ :

10

XXIX. Չայսոսիկ Պաւղոսի ասելով հանդարտեցին և որք

¹ ամպոյ և հրոյ C; հրոյ և ամպ լուսոյ A. — երևեալ ձեզ AB.
— ² մանան A. — տուեցեալ C. — ³ յետ : praem. և AB. — 'ի
(կուռս) om. A. — ձեզ : ձեր C. — ստացայք AC; ստացաք B;
ստացեալք E. — երկիրպագեցէք A; երկիրպագեալք BCE. — ⁴ ոչ
ինչ տեսաք նշան և հաւ. C. — հաւատացաք A. — ⁵ դուք C.
— անհաւան C.

XXVIII. ⁶ զայսոսիկ և զայսպիսիս B; զայսոսիկ և այսպիսի C;
զայսոսիկ և յայսպիսի E; զայսոսիկ ասացեալ և նոցա A. — նոցա
om. B; զնոսա C. — յաղթասիրելով BE; յաղթահարեալք C;
յաղթահարեալ սիրով A. — ⁷ ունելով ABC; ունել E. — այսպի-
սի CE; այսպիսի ինչ A; այսպէս B. — ⁸ ունել om. B. — հա-
կառակութեանց B. — ¹⁰ 'ի զաւակէ : զաւակ A. — ժառանգեսցէ AE;
ժառանգեւոց է BC. — զամ հեթ. : praem. զերկիր և A. — ¹¹ առ.
Այ : առ 'ի յԱստուծոյ E.

XXIX. ¹² Պաւղոս C. — և (որք) E; om. ABC.

νους ἰδόντες, καὶ στύλου πυρός καὶ νεφέλης ³ ἐξ οὐρανοῦ ὑμῖν φαίνοντος τὴν νύκτα, καὶ μάννα ὑμῖν ἐξ οὐρανοῦ δοθέντος καὶ ἐκ πέτρας ⁴ ὕδατος ρέυσαντος· μετὰ ταῦτα πάντα εἶδωλον ἑαυτοῖς μόσχον ⁵ ἐκτίσασθε καὶ προσεκυνήσαθε τοῖς γλυπτοῖς, ἡμεῖς δὲ οὐδὲν βλέποντες τῶν σημείων πιστεύομεν τοῦτον εἶναι ⁶ θεόν, ὃν ὑμεῖς ἐγκατελείπατε ἀπειθήσαντες.

XXVIII. Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα αὐτῶν φιλονεικούντων εἶπεν ὁ ἀπόστολος ¹ μὴ χρῆναι αὐτοὺς τὴν τοιαύτην μεταξὺ ἀλλήλων ἔχειν ἀμφιβολήν ², ἀλλὰ τοιοῦτο μεγάλως ἔχειν ³, ὅτι πεπλήρωκεν ὁ θεὸς τὴν ἑαυτοῦ ἐπαγγελίαν, ἣν ὤμοσεν Ἀβραάμ, τῷ πατρὶ ἡμῶν, ὅτι ἐν τῷ σπέρματι αὐτοῦ κληρονομήσει ⁴ πάντα τὰ ἔθνη· οὐ γὰρ ἔστι προσωποληψία παρὰ τῷ θεῷ.

XXIX. Ταῦτα τοῦ Παύλου λέγοντος κατεπραύνθησαν οἱ τε

³ καὶ νεφέλης C. — ⁴ om. στερεᾶς CDP. — ⁵ μόσχον CEL. — ⁶ om. σωτήρα BCGLOQ.

XXVIII. ¹ om. Παῦλος C. — ² « indem sie nicht nötig hätten, solchen Widerstreit unter einander zu haben ». — ³ μεγάλως ἔχειν C « vielmehr solches als eine Grösse aufnehmen ». — ⁴ κληρονομήσει BCDGILOP.

առ 'ի Հրէիցն և որք առ 'ի հեթանոսացն, այլ իշխանք Հրէիցն
'ի վերայ եկեալք Պետրոսի, իսկ նա առ 'ի յանդիմանութիւն նո-
ցա, յորժամ զժողովարանս նոցա 'ի բաց մերժեաց, ասաց. Լուա-
րուք, եղբարք, Հոգւոյն սրբոյ. 'ի ձեռն հայրապետին Պաւթի
հրաւիրեալք եղէք, թէ 'ի պաղոյ որովայնի նորա գնելոց է 5
յաթոռ նորա, զորմէ Հայր ասաց. Որդի իմ ես դու, և ես այսօր
ճնայ զքեզ, խաչեցին վասն նախանձու քահանայապետքն. զի
կատարեցի աշխարհի փրկութիւն, թոյլ ես այսմ ամենայնի
յինքեան կրիլ. արդ որպէս 'ի կողէն Աբամայ շնեցաւ Աւա,
այսպէս և 'ի կողէն Քրիստոսի շնեցաւ եկեղեցի, և ոչ ունի 10
սպի և ոչ արատ :

XXX. Օսա այժմ եբաց Աստուած դուռն որդւոցն Աբրա-
համու և Սահակայ և Յակովբայ, լինել նոցա 'ի հաւատս եկե-
ղեցոյ և մի՛ յանհաւատութիւն ժողովրդանոցացն. արդ դար-

¹ առ 'ի (Հր.) A; 'ի B; առ CE. — առ 'ի (հեթ.) E; 'ի AB;
առ C. — այլք B. — իշխանքն Հրէից C. — ² եկեալ AC; add. A
սատակել զնոսա. — Պետրոսի — առ : իսկ Պետրոս առ A. — ³ յոր-
ժամ զժողովուրդս և զժողովարանս մերժեաց C. — և ասաց B.
— ⁴ հայրապետին CE; մարգարէին AB. — Պաւթի om. C. — ⁵ եղէք C;
եղէաք E; եղեալք AB. — եթէ B. — որովայնի B; որովայնէ AC;
յորովայնէ E. — գնելոց : նստուցանել A. — է : էք C. — ⁶ զորմէ :
զոր և B. — ասաց թէ E. — ⁷ In B lacuna exstat a (քահանա-
յապետ)քն usque փրկութի. — ⁸ և թոյլ B. — այսմսամամի յինքն
կրիլ AE (A կրել); այնմ ամի յինքեան կրիլ C; յամ յինքեան
կրել B. — ¹⁰ այսպէս և : նոյնպէս C. — և ոչ B; որ ոչ ACE.

XXX. ¹² զայս A. — Աճ եբաց CE. — ¹³ հաւատս : հօս C.
— ¹⁴ յանհաւանութիւն C. — ¹⁴ ժողովրդանոցաց AB; add. B նոցա.

ἐξ Ἰουδαίων καὶ οἱ ἐξ ἐθνῶν. ἀλλ' οἱ ἄρχοντες τῶν Ἰουδαίων
ἐπετίθεντο τῷ Πέτρῳ· αὐτὸς δὲ ¹ πρὸς τὸ ἐλεγχος αὐτῶν,
ὅτε τὰς συναγωγὰς αὐτῶν ἀπηγόρευεν, εἶπεν· Ἀκούσατε, ἀδελ-
φοί, τοῦ ἁγίου πνεύματος· διὰ τοῦ πατριάρχου Δαβὶδ invitati
⁵ (vocati) fuistis ² ὅτι Ἐκ καρποῦ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ³ τεθήσεται
ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ ⁴, ὃν ⁵ ὁ Πατὴρ εἶπεν· Υἱός μου εἶ σὺ, καὶ
ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. ἐσταύρωσαν διὰ φθόνον οἱ ἄρχιερεῖς·
ἵνα ⁶ πληρωθῇ ἡ τοῦ κόσμου σωτηρία, συνεχώρησεν ταῦτα
πάντα ἐν ἑαυτῷ παθεῖν. ὥσπερ οὖν ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Ἀδάμ
¹⁰ ἐκτίσθη ἡ Εὐά, οὕτως καὶ ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Χριστοῦ ἐκτίσθη
ἡ ἐκκλησία· καὶ οὔτε ⁷ σπῖλον ἔχει οὔτε μῶμον.

XXX. Ταύτην οὖν ¹ ὁ θεὸς εἰσοδὸν ἤνοιξεν τοῖς υἱοῖς Ἀβραάμ
καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ, τοῦ εἶναι αὐτοὺς ἐν τῇ πίστει τῆς ἐκ-
κλησίας, καὶ μὴ ἐν τῇ ἀπιστίᾳ τῆς συναγωγῆς. ἐπιστρέψατε

XXIX. ¹ αὐτὸς δὲ P. — ² Schwerlich handelt es sich um eine Variante; es
scheint vielmehr nur der Armenier ἐπαγγεῖλαμένου zu ἐπαγγεῖλάμενοι verlesen und
dazu ἐστὶ ergänzt zu haben. Dann glaubte er wohl übersetzen zu dürfen: « ihr
seid berufen worden ». — ³ αὐτοῦ BCGLNPQ. — ⁴ αὐτοῦ BCGLNOPQ. — ⁵ om. τοῦ-
τον οὖν. — ὃν COP. « von welchem (über welchen) ». — ⁶ om. δὲ P. — ⁷ καὶ οὔτε C.

XXX. ¹ om. πᾶσιν.

ձարուք և մտէք յուրախութիւն հօրն ձերոյ Աբրահամու, զի
զխոտացեալսն նմա կատարեաց Աստուած, ուստի և մարգարէն
ասէ. Արդուաւ Տէր և ոչ զղջացաւ, զի զու ես քահանայ յաւի-
տեան ըստ կարգին Մեղքիսեդեկի. քանզի քահանայ 'ի խաչին
եղև բերելով ողջակէզ զեւր մարմինն և զարիւնն վասն ամենայն 5
աշխարհի 'ի զենումն մատոյց :

XXXI. Օայստսիկ և զսոցին նման ասացեալ Պետրոսի յոլով
մասն ժողովրդեանն հաւատաց. դէպ եղև կնոջն Ներոնի Լի-
բիայ և Ագրիպպայ եպարքոսին կինն այնպէս հաւատալ նոցա,
որպէս զի ելանել նոցա յիւրեանց արանցն անկողնոց 'ի ձեռն Պե- 10
տրոսի վարդապետութեանն. բազումք այնուհետև արհամար-
հեալ զզինուորութիւնն իւրեանց յարեցան յԱստուած, որպէս
զի յանկողնոյ թագաւորին զալ առ նա ոմանց և լինել քրիստո-

¹ և մտէք AE; om. B; և տեսէք C. — ³ ասէր AB. — զղջա-
ցի C. — զի E; եթէ AB; թէ C. — ⁴ Մեղքիսեդեկի ABC; add. A և
Տէր ընդ աջմէ քումմէ. — ⁴ քանզի om. B. — ⁵ և զարիւնն om. AB.
(զարիւն E). — ⁵ ամ աշխ. A; աշխ. ամ C; om. ամ BE; add. B
զարիւնն ամենայնիւ. — ⁶ 'ի (զնն.) om. A.

XXXI. ⁷ և սոցին E; և որ սոցին C. — Պետրոսի : Պաւղոսի C.
— ⁸ հաւատաց : praem. A 'ի նա. — կնոջ AB. — Լիբիա B; Լի-
բէա C; Լիբիայ E; Լիբիա A. — ⁹ Ագրիպպա CE; Ագրիպէա A;
Ագրիպպա B. — եպարքոսի CE. — այնպէս om. A. — հաւատալ :
հաւանեալ B. — (հաւատ.) նոցա : ի նոսա A. — ¹⁰ ելեալ C. — նո-
ցա om. B. — յանկողնոց B; անկողնոցն C. — ¹¹ վրդպ. Պետրոսի C.
— այնուհետև : add. և B. — արհամարհեալք BC. — ¹² զզինուո-
րութիւն C.; զզինուորութիւնա A. — իւրեանց om. B. — In B
lacuna extat post որպէս զի (ի պա...) usque ad ոմանց և.

οὖν καὶ εἰσέλθατε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ πατρὸς ὑμῶν Ἀβραάμ, ὅτι
 ἃ ἐπηγγείλατο αὐτῷ, ἐπλήρωσεν ὁ θεός², ὅθεν καὶ ὁ προφῆτης
 λέγει· Ὡμοσεν Κύριος καὶ οὐ μετεμελήθη³, ὅτι σὺ εἶ⁴
 ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ. ἱερεὺς γὰρ ἐν
 5 τῷ σταυρῷ γέγονεν ἐν ἐγκας⁵ ὁ λοκαύτωςιν τὸ ἴδιον
 σῶμα καὶ αἶμα ὑπὲρ τοῦ κόσμου παντός εἰς θυσίαν προσ-
 ήνεγκεν.

XXXI. Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια λέγοντος τοῦ Πέτρου
 τὸ πλεῖστον τοῦ λαοῦ μέρος ἐπίστευσεν. συνέβη¹ τὴν γυναῖκα
 10 Νέρωνος Λιβίαν καὶ τὴν Ἀγρίππα, τοῦ ἐπάρχου σύζυγον² οὕτως
 πιστεῦσαι αὐτάς, ὥστε³ περιελεῖν ἑαυτάς ἀπὸ τῶν τῶν ἰδίων
 ἀνδρῶν πλευρῶν διὰ⁴ τῆς τοῦ Πέτρου διδασκαλίας. πολλοὶ dein-
 cepts καταφρονοῦντες τῆς στρατείας αὐτῶν⁵ προσεκολλῶντο τῷ
 θεῷ, ὥστε⁶ ἀπὸ τοῦ κοιτῶνος τοῦ βασιλέως ἐλθεῖν τινὰς πρὸς

² «denn das ihm Verheissene erfüllte Gott». Ob die Wortstellung in der griechischen Vorlage von Arm lautete ἐπλήρωσεν ὁ θεός oder ὁ θεὸς, ἐπλήρωσεν, mag dehingestellt bleiben. — ³ Eine von den armenischen Handschriften, C, hat allerdings *μημεληθήσεται*. Allein diese Variante entspricht genau dem Wortlaute der offiziellen armenischen Bibelübersetzung; aus diesem Grunde ist die Variante als Correctur zu vermuten. — ⁴ σὺ εἶ EQ. — ⁵ ἐνγκας = ἡνίκα. Zweifellos handelt es sich nur um eine Flüchtigkeit des Uebersetzers, der in der Eile die beiden Worte mit einander verwechselte.

XXXI. ¹ om. καί. — ² Arm hat beide Male (für γυναῖκα und für σύζυγον) dasselbe Wort *ἡν* «Weib». — ³ om. καί T. — ⁴ om. δι, d. h. Arm zieht διὰ—δι-δασκαλίας zum Vorangehenden. — ⁵ αὐτῶν P. — ⁶ om. καί T.

նեայս, և ոչ երբէք կամեցան դառնալ 'ի զինուորութիւնն իւրեանց և ոչ 'ի պաղատանն :

XXXII. Եկեալ ապա Սիմօն և նախնանձու շարժեալ յարուցանէր ամբոխ և սկսաւ վասն Պետրոսի ասել չարիս, մոգ և խաբեբայ լինել նմա, և հաւատացին նմա որք զնշանսն և զարուեստսն և զսքանչելիս նորա տեսեալ էին. քանզի առնէր օձ 'ի պղնձոյ շարժել զինքն և քարեղէն անդրեաց՝ ծիծաղել և շարժել նոցա և ընթանալ. և ինքն յանկարծակի յօդս համբառնայր յանդիման նոցա :

XXXIII. Պետրոս զհիւանդս բժշկէր բանիւ, կուրաց տեսա-
նել աղօթիւք առնէր, հրամանաւ զզեւ փախստականս առնէր և
զմեռեալս յարուցանէր. ասէր և առ ժողովուրդն, զի մի՛ միայն
առ 'ի Սիմօնէ խաբիցիք փախչելով, այլ և ոչ 'ի յայանի ցու-

¹ քրիստոնեայ C. — դառնալ կամեցան AB; om. դառնալ C. — 'ի զինուորութիւնն E; 'ի զինուորութիւնս A; 'ի զինուորութիւն B; զզինուորութիւնն C. — 'ի պաղատն A; զպաղատն C.

XXXII. ³ և om. CE. — յարուցանել ամբոխ սկսաւ C. — ⁴ զամբոխն A. — ասել զՊ. չարիս E. — ⁵ զնշանս և զարուեստս նորա (om. զսքանչելիս) C; զնշանս և զսքանչելիս նր (om. զարուեստս) E. — ⁷ շարժեալ B. — անդրեաց E; անդրեա BC; անդրի A. — ծաղել (sic) A. — և շարժել om. C. — ⁸ նոցա և om. A; CE om. և շարժել — ⁸ ընթ. և ինքն : այլ և զինքն A. — համբառնայր AB; վերանայր CE.

XXXIII. ¹¹ աղօթ. առնէր AB; տայր աղօթ. C; աղօթ. շնորհէր E. — զզեւ — առնէր և om. A. — ¹² և առ ժող. AB; և առ ժողովուրդն E; ցժողովուրդն (om. և) C. — ¹³ Սիմօն A; 'ի Սիմօնէ (om. առ) C. — խաբիցիք A; չխաբիցիք C; չխաբիցին BE. — այլ և ոչ յայանի E; այլ ոչ յայանի C; այլ 'ի յայանի B; այլ յայանի A.

αὐτὸν καὶ γενέσθαι χριστιανούς⁷, οὐ δ' ἔτι ἠθέλησαν ὑποστρέ-
ψαι ἐν τῇ στρατείᾳ ἑαυτῶν⁸ οὐδὲ⁹ ἐν τῷ παλατίῳ.

XXXII. Ἐλθὼν οὖν¹ ὁ Σίμων καὶ ζήλῳ κινούμενος διη-
γείρετο² fremitum, καὶ ἤρξατο περὶ Πέτρου λέγειν³ κακά, μάγον
⁵ καὶ ἀπατεῶνα⁴ αὐτὸν εἶναι. καὶ ἐπίστευον αὐτῷ οἱ τὰ σημεῖα
et artificia et miracula αὐτοῦ θεωροῦντες⁵. ἐποίει γὰρ ὄφιν
χαλκοῦν κινεῖν ἑαυτὸν καὶ λιθίνους ἀνδριάντας γελάσαι καὶ κινῆ-
σαι ἑαυτοὺς καὶ δραμεῖν, αὐτός τε αἰφνίδιον ἐν τῷ ἀέρι
ῆρθη κατέναντι αὐτῶν⁶.

¹⁰ XXXIII. Ὁ Πέτρος τοὺς ἀσθενοῦντας ἐθεράπευεν λόγῳ,
τυφλοὺς ἀναβλέπειν ἐποίει προσευχόμενος, κελεύσματι δαίμονας
ἐφυγάδευεν καὶ τοὺς νεκροὺς ἤγειρεν. ἔλεγεν¹ καὶ πρὸς τὸν
λαόν, ἵνα μὴ μόνον a Simone fugiendo decipiamini, ἀλλὰ ne

⁷ γενέσθαι Χριστιανούς I. — ⁸ ἑαυτῶν P. — ⁹ οὐδέ CP.

XXXII. ¹ ἐλθὼν οὖν CO. — ² διηγείρετο CI. «erregte einen Tumult». — ³ om. πολλά. — ⁴ om. λέγων. — ⁵ θεωροῦντες P. «die... gesehen hatten». — ⁶ Arm zieht κατέναντι αὐτῶν (statt τούτων) zum Vorangehenden, wie wenn es hiesse ἐνώπιον αὐτῶν «vor ihnen, in ihrer Gegenwart».

XXXIII. ¹ om. δέ P.

ցակութեանց ինչ նորա, զի մի՛ երևիցիք Սատանայի ծառայեալք:

XXXIV. Եւ այսպէս եղև, որպէս զի ամենայն երկիւղածաց արանց զարշեւ 'ի Սիմոնէ, մոգ և անմաքուր զնա կարգաւ. իսկ որք 'ի Սիմոն յարեալք էին, զՊետրոս ասէին մոգ լինել. մինչդեռ առ Սիմոն էին նոքա, բանն առ Ներոն կայսր եհաս, 5 և հրամայեաց զՍիմոն առ ինքն ածել:

XXXV. Որոյ մոեալ եկաց առջի նորա և սկսաւ յանկարծակի 'ի կերպարանս փոփոխել, որպէս զի լինել նմա յանկարծակի մանուկ, և յետ փոքր միոյ ծեր, այլ ապա և երիտասարդ՝ ունելով սպասաւոր զՍատանայ. զոր տեսեալ Ներոնի ճշմարտապէս զնա որդի Մատուծոյ կարծեաց. իսկ առաքեալն Պետրոս ուսուցանէր սուտ և մոգ և զարշեւի և անսուրբ և ապստամբ և յամենայն Մատուծոյ հաւատս անպիտան զնա լինել:

—¹ ինչ om. B. — երևեսցիք E.

XXXIV.² եղև: եղեալք E. — որպէս om. AB. — երկիւղած B.

—³ արանց: add. և կանանց A. — որպէս—Սիմոնէ: որպէս զի առ երկիւղածաց զարշեւի Սիմոն երևէր C. — մոգ: 'ի մոգէ A. — իսկ—լինել om. B. —⁴ որք: որ A. — էին om. CE. — մինչդեռ—նոքա AB; մինչ նոքա էին առ Սիմոն C; մինչ նոքա էին ընդ Սիմոնի մոգի E. —⁵ բանն: praem. և C. —⁶ հրամայ: ինդրեաց A. — զՍիմոն: զնա A. — In B lacuna extat a հրամայեաց usque ad կերպարանս.

XXXV.⁷ որոյ: որ և A. — և (սկս.) om. C. —⁸ 'ի կերպ. AC; om. 'ի E; զկերպարանս B. — փոխել E. —⁹ յետ փոքր միոյ: յետոյ C. — և (երիտ.) om. C. —¹¹ որդի ՄՅ զնա կարծեալ E. — առաք. Պետր.: ita E; Պետր. առ. C; սուրբ առ. Պ. AB. —¹² ուսուցանէր om. A. — սուտ: add. զնա A. — և (զարշ.) om. BE. — և (ապստ.) om. E. —¹³ ՄՅ ABC (ՄՅ E). — հաւատս C. — զնա om. A. — լինել: praem. գտեալ E; add. ասէր B.

per manifestas quidem eius monstrationes quasdam, ὅπως μὴ φανῇ τε τῷ διαβόλῳ δουλεύοντες ².

XXXIV. Καὶ οὕτως γέγονεν, ὥστε πάντας τοὺς εὐλαβεῖς ἄνδρας βδελύττεσθαι Σίμωνα ¹, μάγον καὶ ἀνόσιον αὐτὸν κατα-
⁵ γέλλειν. οἱ δὲ τῷ Σίμωνι κολληθέντες τὸν Πέτρον ἔλεγον εἶναι μάγον. ὅτε ² αὐτοὶ σὺν Σίμωνι τῷ μάγῳ ὑπῆρχον, ὁ λόγος ³
ἐπὶ Νέρωνος τοῦ καίσαρος ἦλθεν· καὶ προσέταξεν ⁴ Σίμωνα ⁵
πρὸς ἑαυτὸν εἰσαγαγεῖν.

XXXV. Ὁ δὲ ¹ εἰσελθὼν ἔστη ἔμπροσθεν αὐτοῦ καὶ ἤρξατο
¹⁰ ἀφνιδίως μορφᾶς ἐναλλάσσειν, ὥστε γενέσθαι αὐτὸν ἐξαίφνης παι-
δίου καὶ μετ' ὀλίγον γέροντα, ἄλλοτε δὲ καὶ νεανίσκον, ἔχων
ὑπουργὸν τὸν διάβολον. ὅπερ θεωρῶν ὁ Νέρων ἀληθῶς υἱὸν αὐτὸν
εἶναι θεοῦ ὑπελάμβανεν. ὁ δὲ ἀπόστολος Πέτρος ἐδίδασκεν ψεύ-
στην τε εἶναι καὶ μάγον, αἰσχροὺν τε καὶ ἀνόσιον καὶ ἀποστάτην,
¹⁵ καὶ ἐν πᾶσιν τῇ τοῦ θεοῦ πίστει ² ἐναντίον εἶναι αὐτόν ³.

² Die Rückübertragung des armenischen Textes ins Griechische dürfte etwa lauten: ἵνα μὴ μόνον ὑπὸ τοῦ Σίμωνος ἀπατηθῇτε φεύγοντες, ἀλλὰ καὶ μὴ φανεροῖς δειγματίσεις αὐτοῦ, ὅπως μὴ φανῇτε τῷ διαβόλῳ δουλεύοντες. Dass unter diesem so gut wie sinnlosen Wortlaute etwa wirkliche Varianten des griechischen Textes verborgen seien, glauben wir nicht, sondern nur dass Arm dem an dieser Stelle etwas schwierigen griechischen Texte gegenüber sich nicht zu helfen wusste.

XXXIV. ¹ om. τὸν (μάγον). — ² ὅτε « während ». — ³ om. καί. — ⁴ προσέταξεν C. — ⁵ om. τὸν μάγον.

XXXV. ¹ « welcher, eingetreten seiend, stand ». — ² πίστει DP. — ³ ἐναντίον εἶναι αὐτόν P.